

**2016L37 – LOPPEM-
HEIDELBERGSTRAAT 22**

**Archeologienota
DEEL 2: Verslag van
Resultaten**

Pieter LALOO

Frederik ROELEN

Loppem-Heidelbergstraat 22
Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem
(Bureauonderzoek)

© 2016 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstabel

0. Privacy Fiche

Verslag van resultaten

I. Beschrijvend gedeelte

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding
3. Historisch-archeologische voorkennis
4. Onderzoeksopdracht
 - 4.1 Vraagstelling m.b.t. het onderzochte gebied
 - 4.2 Randvoorwaarden
 - 4.3 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen
5. Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

II. Beoordeling

- 1 Fysisch-geografische situering
- 2 Historisch-cartografische situering
 - 2.1 algemene situering: Loppem
 - 2.2 historische situering van het plangebied
3. Archeologische voorkennis
4. Gaafheid van het terrein: historische en recente verstoringen
5. Synthese
6. Afweging noodzaak verder onderzoek
 - 6.1 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering
 - 6.2 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering
7. Samenvatting
 - 7.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek
 - 7.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek
- 8 Bibliografie
- 9 Bijlagen

I. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1. Administratieve gegevens:

<u>Loppem, Heidelbergstraat 22</u>	
Projectcode bureauonderzoek:	2016 L37
Naam aanvrager:	Ghent Archaeological Team bvba
Erkennings nummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00073
Naam site:	Loppem, Heidelbergstraat 22; afkorting: LO16HE

Opdrachtgever: Prodecom projectontwikkeling nv, Oude Oostendsesteenweg 79B bus 301, B-8000 Brugge, Btw-nr: BE0454291679

Uitvoerder: Ghent Archaeological Team bvba

Auteurs: Frederik Roelens en Pieter Laloo

Wetenschappelijke begeleiding: n.v.t.

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: GATE, Eindeken 18b, 9940 Evergem

Locatie/vindplaats: West-Vlaanderen, 8210 Loppem (Zedelgem), Heidelbergstraat 22

Naam site: Loppem, Heidelbergstraat 22; afkorting: LO16HE

Kadaster: Zedelgem, Afdeling 2, sectie A, perceelsnummers 447R/ex 450N/ex (zie Plan 2)

Periode: november 2016

Versie: bureaustudie

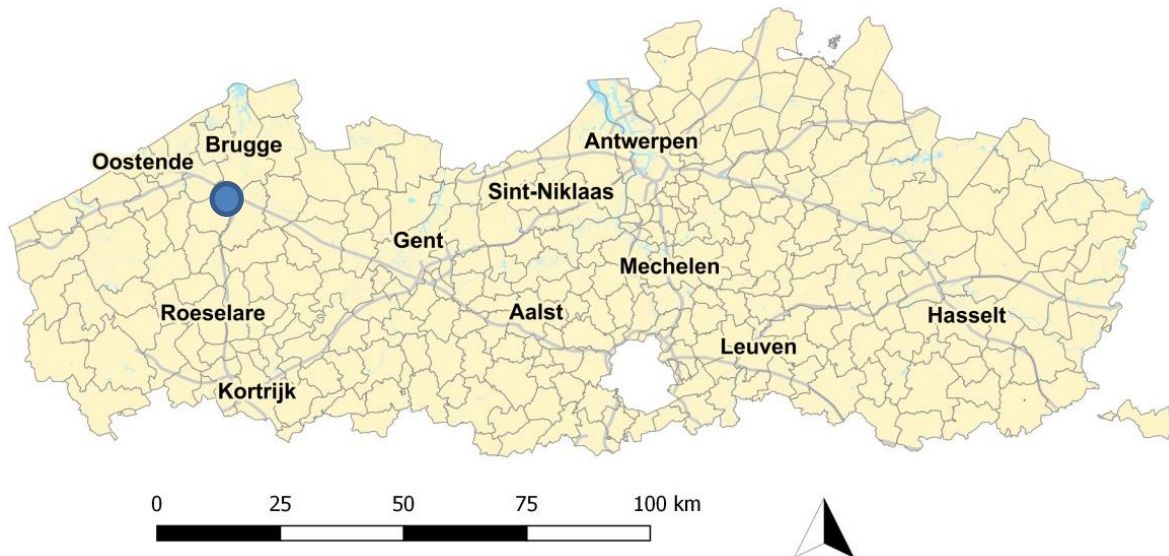
Onderzoeksopdracht: impactanalyse van een residentieel woonproject op het potentieel archeologisch bodemarchief

Archeologische verwachting: zeer lage verwachting voor sporen uit alle perioden

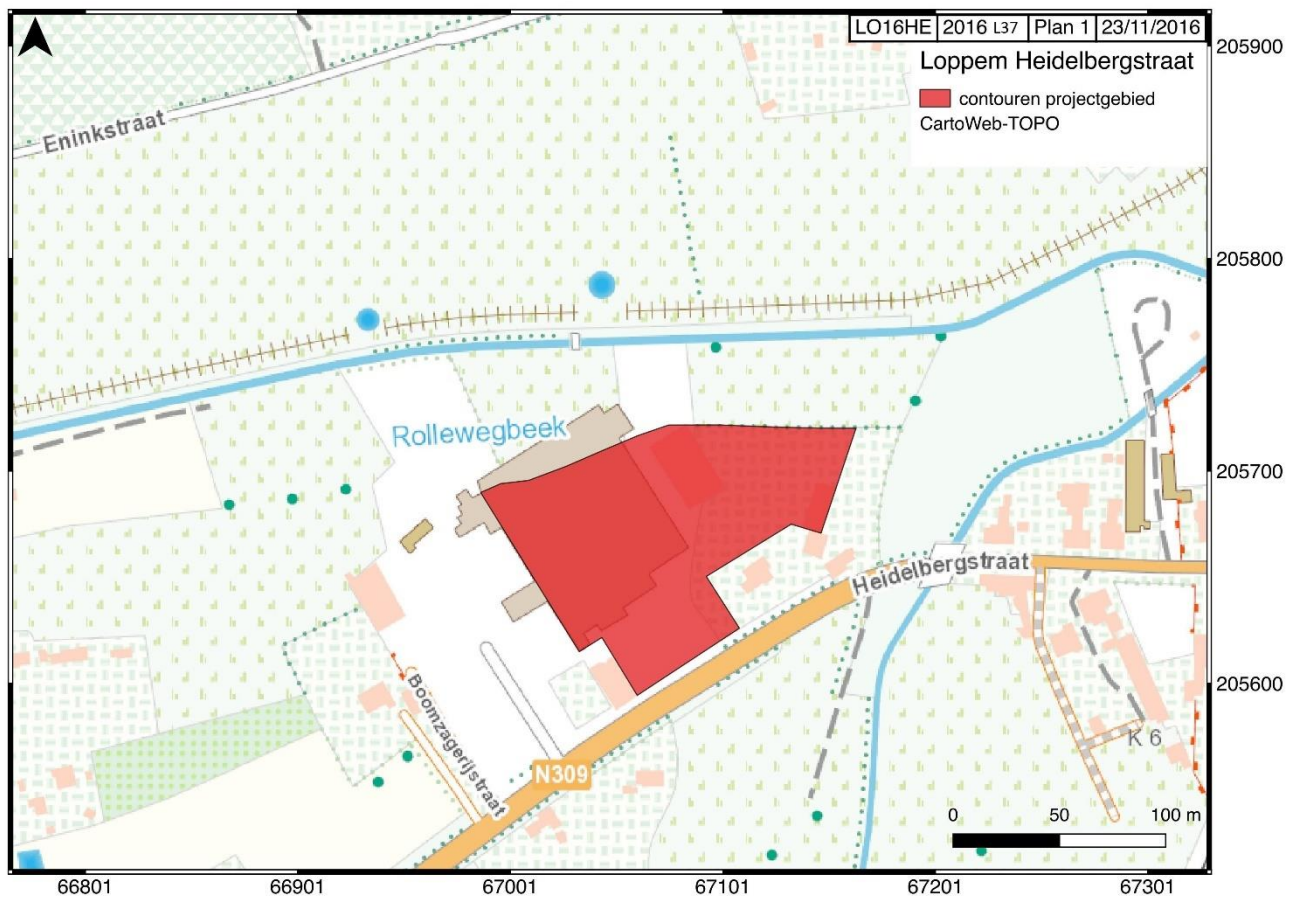
Aanleiding van het onderzoek: verstoring van de bodem door realisatie residentieel woonproject met ondergrondse parkeerniveaus

Situering van het projectgebied:

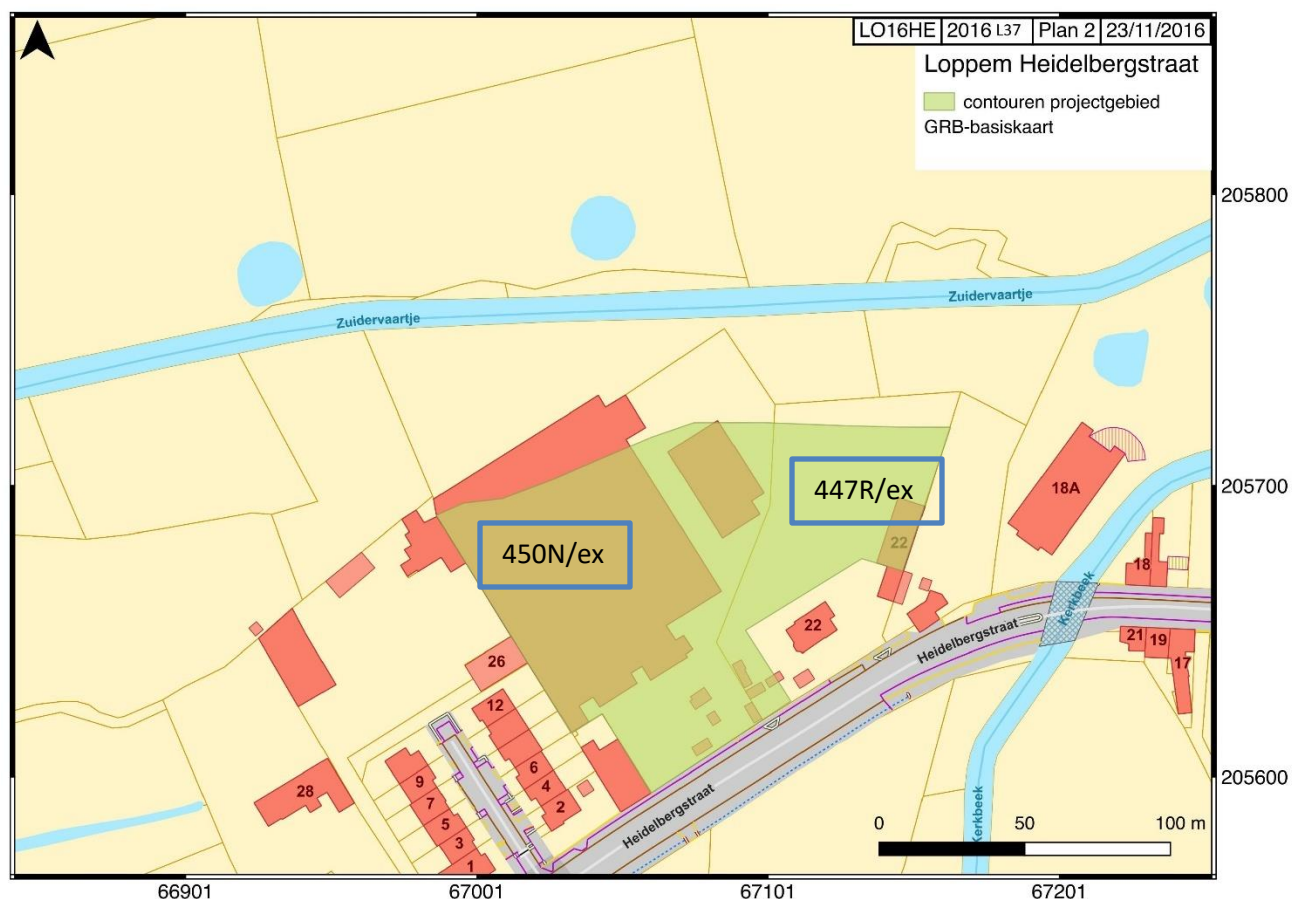
Het plangebied dat voorwerp is van dit bureauonderzoek ligt aan de Heidelbergstraat te Loppem (Zedelgem). Ten noorden van het plangebied ligt een waterloop (Zuidervaartje) en enkele vijvers. De dorpskern van Loppem bevindt zich enkele 100-en meter verder naar het oosten. Op heden is het terrein quasi integraal bebouwd en verhard en is er een tuincentrum (Aa-tuincentrum) gevestigd. Op het gewestplan (Plan 3, zie bijlage) ligt het plangebied in een zone met als hoofdbestemming woongebied. Het terrein meet circa 12.700 m².

Figuur 1: Het projectgebied gesitueerd t.o.v. Vlaanderen.

Plan 1: Het projectgebied weergegeven op de topografische kaart (rode polygoon).

Plan 2: Het projectgebied (groene polygoon) weergegeven op het GRB met aanduiding van de kadastrale gegevens.

2. Aanleiding

Deze archeologienota kadert in een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag. De bouwheer, Prodecom nv, plant om een residentieel woonproject te realiseren te Loppem en hierbij zijn meerdere bodemingrepen gepland. Het ontwerp dossier is van de hand van het architectenbureau BuroII en ArchI+I.

Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt of een beschermde archeologische site. De totale perceelsoppervlakte daarentegen is wel groter dan 3000 m² en de effectieve bodemingreep bedraagt meer dan 1000 m². Hierdoor is een archeologisch vooronderzoek wel verplicht volgens het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 2015. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

De opmaak van deze nota gebeurt conform de *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen* (2015) en de door het Agentschap Onroerend Erfgoed verspreide bijkomende richtlijnen i.v.m. het opstellen van archeologienota's.

3. Archeologische voorkennis

Op basis van eerder archeologisch onderzoek is geweten dat de zandstreek ten zuiden van Brugge zeker vanaf de Bronstijd (circa 2100 tot 800 vóór Christus), maar ook in de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen intensief bewoond en bewerkt werd. Naast deze 'sedentaire' overblijfselen zijn er ook een beperkt aantal prehistorische vondsten gekend in de omgeving van het projectgebied. In de Centrale Archeologische Inventaris worden geen sites binnen het projectgebied weergegeven. Voor een meer uitgebreide archeologische situering, wordt verwezen naar het bewuste hoofdstuk (*II.3 archeologische situering*)

4. Onderzoeksopdracht

4.1 Vraagstelling m.b.t. het onderzochte gebied

De bedoeling van dit bureauonderzoek is om tot een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied te komen. Op basis van verscheidene bronnen, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen wordt getracht hierover een uitspraak te doen.

Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen gesteld worden:

-Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

-Speelde het terrein een belangrijke rol in de ontwikkeling van Loppem?

-Welke impact hebben de voorziene werken op de bodem?

->Als in geschreven of cartografische bronnen sprake is van één of meerdere sites wordt er een antwoord gezocht op volgende vragen:

-Wat zijn de karakteristieken van deze site(s)?

-Wat is de bewaringstoestand van deze site(s)?

-Hoe verhoudt deze site zich tot het landschap?

-Wat is de waarde van deze site(s)?

->Als er geen site of sites op deze terreinen gekend zijn dan wordt een antwoord gezocht op volgende vragen:

-Is de bodemopbouw intact, gedeeltelijk of volledig verstoord?

-Wat betekent dit voor het archeologisch potentieel van het terrein?

4.2 Randvoorwaarden

De initiatiefnemer is op dit ogenblik nog geen eigenaar van de terreinen. De huidige eigenaar heeft echter z'n volledige medewerking verleend in het kader van deze bureaustudie, met onder meer het aanleveren van een oude bouwvergunning. De erkend archeoloog heeft eveneens toestemming gekregen om enkele manuele boringen uit te voeren op de (weinig) onverharde delen van het terrein.

4.3 Beschrijving van de geplande werken en bodemingrepen

Het plangebied is momenteel quasi integraal bebouwd en/of verhard. Er is een gekend tuincentrum gevestigd, AA-tuincentrum. Voor een goed begrip van de actuele toestand van het plangebied, is een eenvoudige fotoreportage opgemaakt. Op figuur 2 zijn de corresponderende opnamepunten weergegeven op de bestaande toestand:

Figuur 2: Plan van de bestaande toestand met aanduiding van de opnameplaatsen van de foto's (F1-F8)

Hieronder worden de belangrijkste werken en bodemingrepen besproken. De volledige plannen (funderingsplannen, snedes, etc.) bevinden zich eveneens in hoge resolutie in bijlage.

De geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, omvatten in hoofdzaak:

- a) De integrale sloop van het huidige tuincentrum, bestaande uit 3 omvangrijke loodsen van gezamenlijk ruim 5800 m², 1 schuur van 670 m², alsook alle verhardingen op het terrein, geraamd op nog eens 3000m².

Eenmaal het plangebied volledig ontdaan is van deze infrastructuur, wordt er een residentieel project gerealiseerd, bestaande uit twee bouwvolumes.

- b) Eén bouwvolume wordt quasi parallel aan de noordgrens van het projectgebied ingeplant. Dit volume, ontworpen in 2 accenten over 5 lagen omvat 36 residentiële appartementen met een ondergronds niveau.

Dit bouwvolume wordt gefaseerd gebouwd. In een eerste fase wordt de linkse helft van het gebouw opgetrokken (18 appartementen). De bijhorende ondergrondse bedraagt 1570m². In- en uitrijhelling worden in deze fase mee gebouwd.

In een tweede fase wordt de rechterhelft van dit achtergelegen gebouw opgetrokken (18 appartementen) en het resterend gedeelte van de kelder eveneens. Dit gedeelte bedraagt 920m². De totale footprint van dit gebouw bedraagt aldus 2490 m².

F1

F2

F3

F4

F5

F6

F7

F8

- c) Een tweede, kleiner volume wordt aan de straatzijde gebouwd en beschikt over 3 bouwlagen. Het betreft een gelijkvloerse kantoorruimte en 9 appartementen. Dit gebouw zal eveneens beschikken over een eigen ondergrondse van 770m².

Op Plan 20 zijn deze twee nieuwbouvvolumes uitgezet op het GRB (Plan 20).

Op figuren 6a en 6b wordt een snede van de toekomstige bouvvolumes weergegeven. Hieruit kan afgeleid worden dat de bodem plaatselijk tot op 3 m t.o.v. het maaiveld afgegraven zal worden.

Vermeldenswaardig is eveneens de aanleg van twee wadi's, respectievelijk 515 m² en 145 m². Deze infiltratiekommen bestaan uit een komvormige uitgraving met diepste punt op 60 cm -Mv.

Tenslotte worden nog een aantal zaken gerealiseerd die onder de noemer 'omgevingsaanleg' gegroepeerd kunnen worden. Het betreft in eerste instantie de aanleg van enkele wandelpaden tussen de appartementsblokken onderling en naar de Heidelbergstraat, maar ook de nutsleidingen en het nodige groen (bomen en struiken). Bij deze werken zijn de bodemingrepen eerder beperkt, toch in verticale dimensie.

Samenvattend kan gesteld worden dat de geplande ingrepen een substantiële impact op de bodem en dus ook op het potentieel aanwezige archeologische erfgoed kunnen hebben.

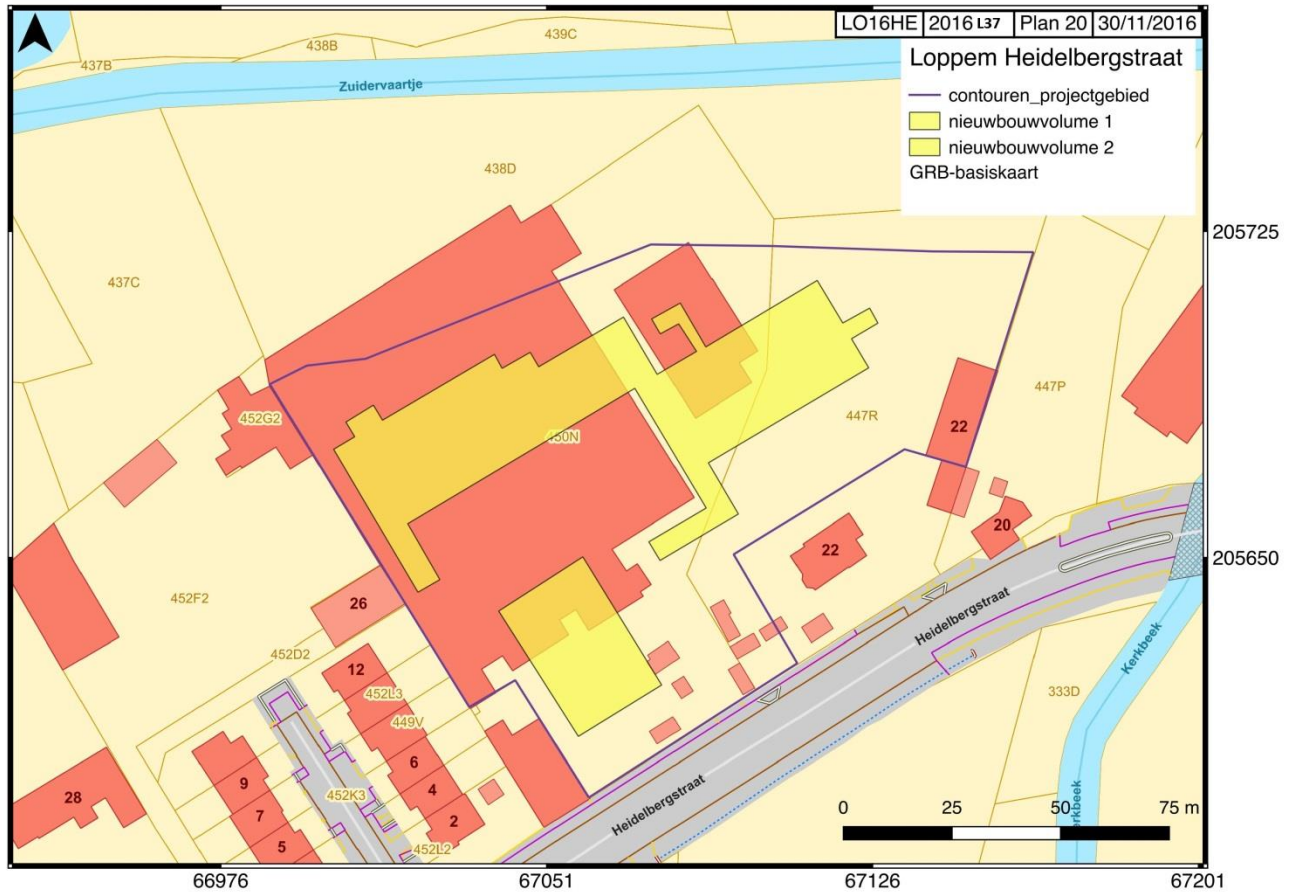
Figuur 3: inplantingplan van het terrein (-1) met aanduiding van de verschillende ondergrondse parkings en inritten (BuroII en ArchI+I)

Figuur 4: 3d-model van de ontworpen toestand van het meest noordelijke appartementencomplex (BuroII en ArchI+I)

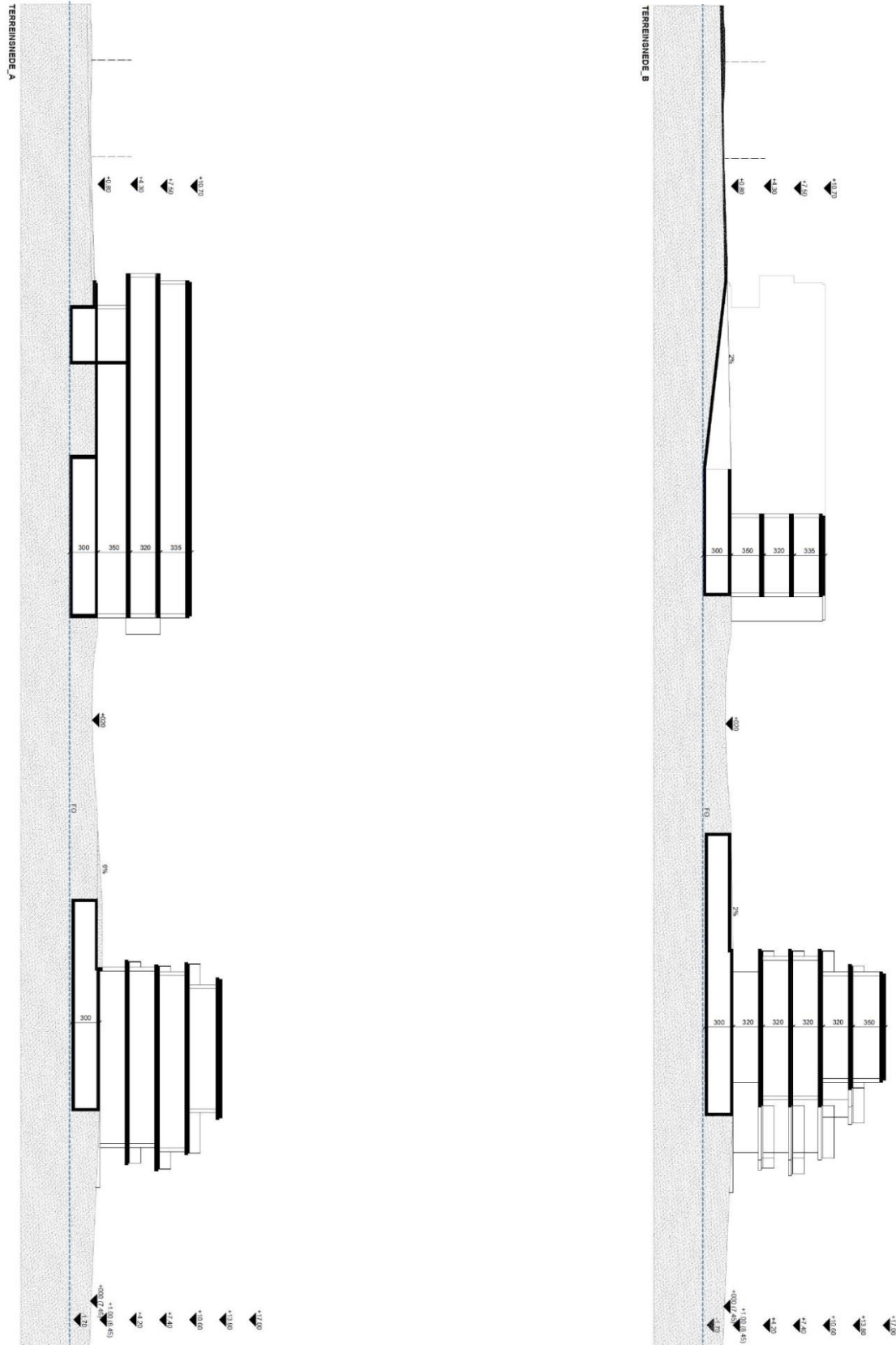

Figuur 5: inplantingsplan van de nieuwe toestand, niveau 0 (BuroII en ArchI+I)

Plan 20: de inplanting van de nieuwbouwwolumes uitgezet op het GRB.

In deel 2, 'Beoordeling' wordt verder nagegaan in welke mate de hierboven opgesomde bodemingrepen een bedreiging vormen voor het potentieel aanwezige archeologische erfgoed en welke verdere stappen al dan niet genomen moeten worden.

Figuur 6a-6b: terreinsnedes van de ontworpen volumes, met aanduiding van de geplande maximale uitgraving i.f.v. de ondergrondse niveaus (zie ook afzonderlijke bijlages)(bron: BuroII en ArchI+I)

5. Beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

Deze archeologienota bestaat in eerste instantie uit een bureaustudie (vooronderzoek zonder ingreep in de bodem). Hierin is de aard van de werken afgewogen ten opzichte van de beschikbare kennis van het projectgebied op landschappelijk, bodemkundig, historisch-cartografisch en archeologisch vlak om zo een onderbouwde inschatting te kunnen maken van het archeologisch potentieel van het projectgebied.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door een erkend archeoloog. De nota werd opgemaakt op een pc met Office-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGis). In dit softwarepakket werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van de WMS-lagen en/of de shapefiles die ter beschikking gesteld worden door de Vlaamse overheid via www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be en de website van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Indien mogelijk werd de archeologische informatie aangevuld en/of gecorrigeerd met gegevens uit het archief van Raakvlak en/of van de voormalige Stadsarcheologische dienst van Brugge.

Aansluitend werden een aantal heemkundige werken met betrekking tot Loppem geraadpleegd in de bibliotheek van Brugge. Het gaat om de standaardwerken *Geschiedenis van Loppem* (Vervenne, 1974); *Oude hoeven, herbergen en molens en hun bewoners te Loppem* (Vervenne, 1976) en *Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aatrijke van toen* (Bonduel, 1983).

In het kader van deze archeologienota is er besloten om enkele controleboringen uit te voeren om na te gaan in welke mate de effectieve bodemgesteldheid (intact, gedeeltelijk verstoord, integraal verstoord) correspondeert met de verwachtingen uit het bureauonderzoek. Deze boringen zijn gezet met een handboor van het type Edelman met een boorkop van 7 cm. De resultaten van deze boringen zijn in deze nota geïncorporeerd en gebruikt als bijkomend argument bij het eindadvies.

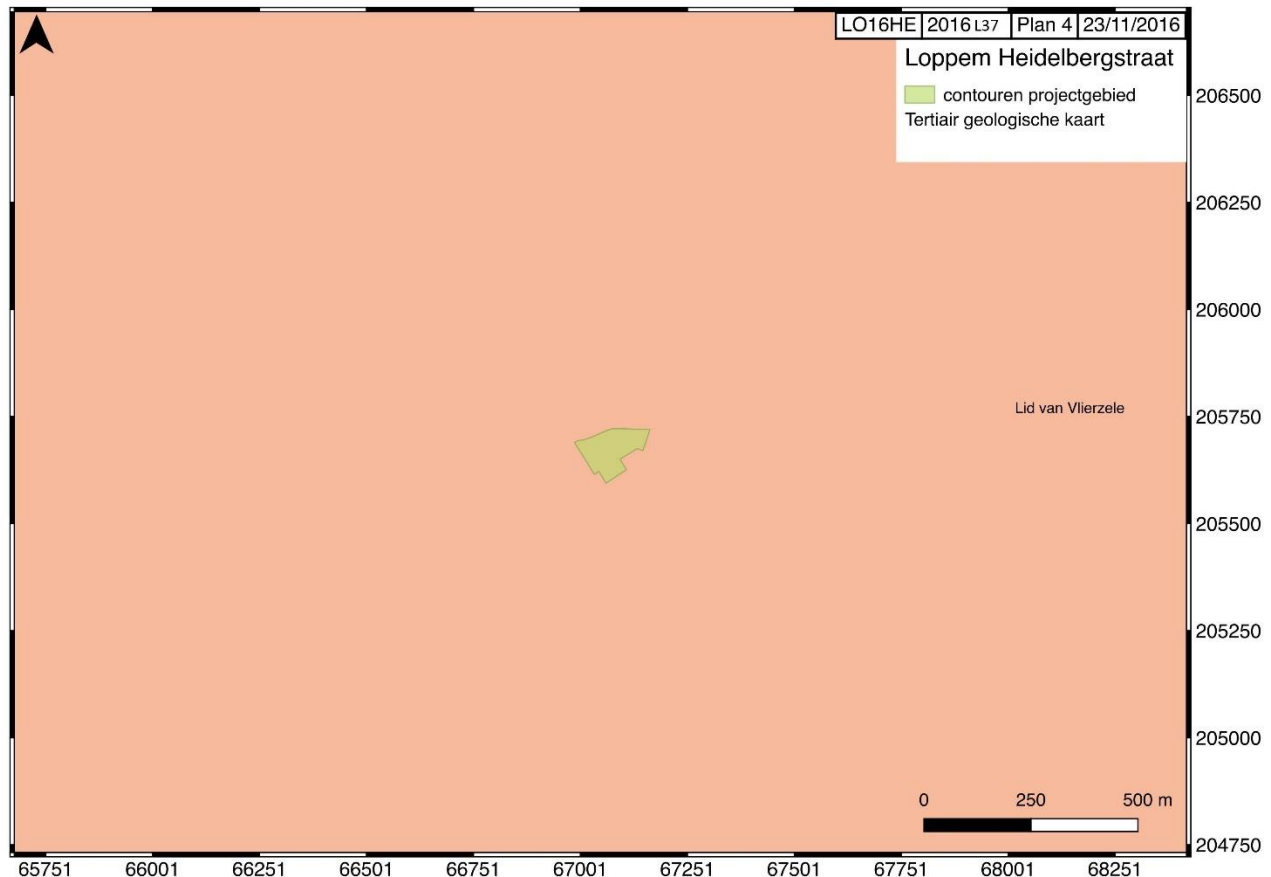
De eventuele inbreng van bijkomende specialisten of een wetenschappelijk comité was gezien de aard van dit project niet noodzakelijk.

Tenslotte danken we de heer Antoon Vancompernelle, huidig eigenaar van het plangebied en uitbater van het AA-tuincentrum, voor zijn uitgebreide toelichtingen bij de recente geschiedenis, de contacten met oud-werknemers van de toenmalige meubelfabriek Rosseneu en het ter beschikking stellen van de bouwvergunningen uit de jaren 1990.

II. Beoordeling

Het doel van dit hoofdstuk is om een beoordeling te maken van het projectterrein op basis van gekende landschappelijke, historische, cartografische en archeologische informatie. Vervolgens wordt gekeken in welke mate het terrein nog voldoende intact is.

1 Fysisch-geografische situering

Plan 4: het projectgebied op de tertiair geologische kaart (groene polygoon)

Fysisch-geografisch behoort Loppem tot Zandig Vlaanderen en meer specifiek tot het Houtland.

De topografie van Loppem helt lichtjes af van het zuiden en het westen naar de noordoosthoek. Op de Veldhoek en op Baesveld bedraagt de hoogte 14 tot 15 m boven de zeespiegel, terwijl de Marsbeek op de grens met Oostkamp slechts 5 m hoog ligt. Alle beken vloeien dan ook in noordoostelijke richting:

- (1) De Kerkebeek (vroeger de 'Swynevoorbeek') met haar twee vertakkingen de Kasteelhoek, waarin de Statiebeek en de Arendbeek vloeien en de Rollewegbeek, die het water van de Watermolenbeek opneemt;
- (2) De Marsbeek of 'Meerschbeek' die over een paar kilometer de grens vormt met Oostkamp en daar uitmondt in de Lijsterbeek.

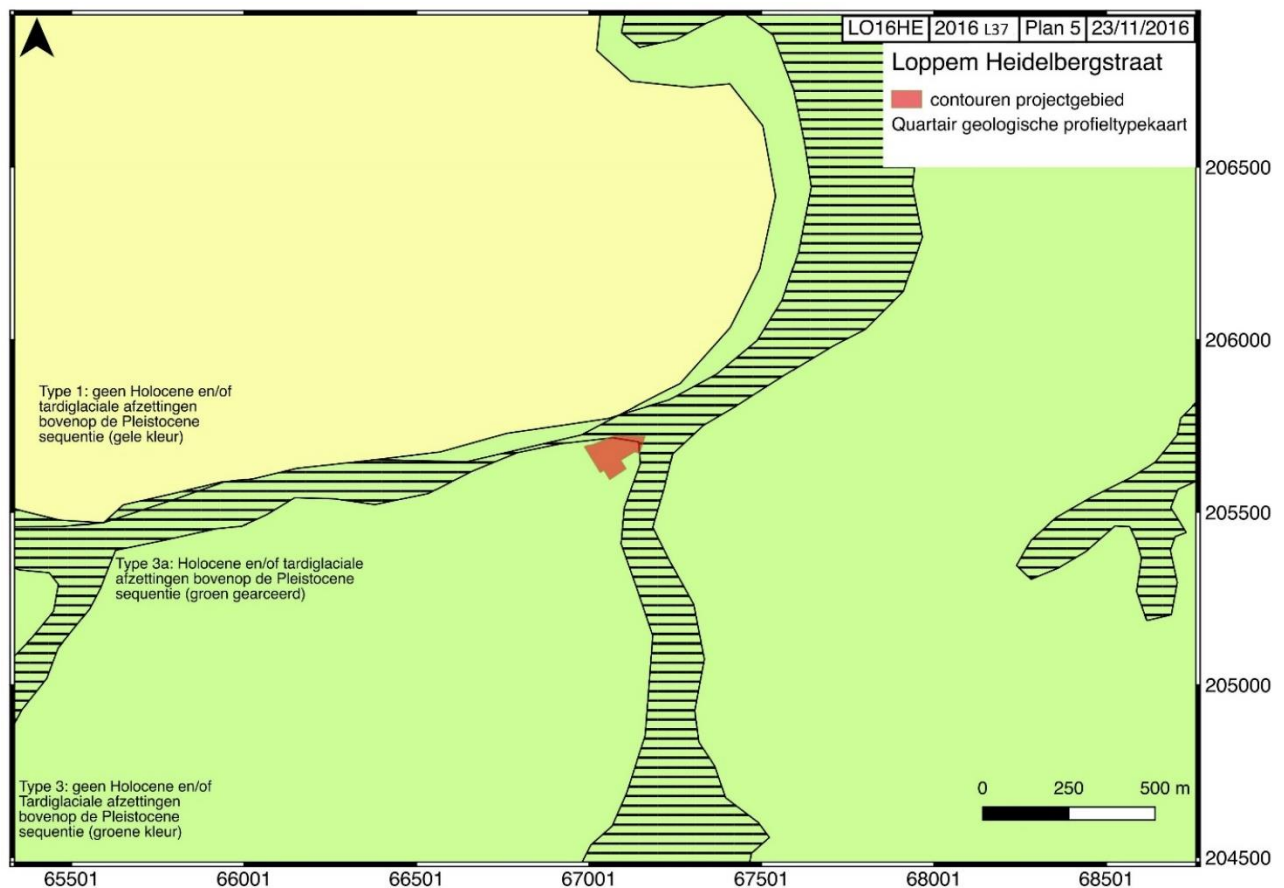
Kerkebeek en Lijsterbeek stromen tenslotte in het Zuidervaartje, dat aansluit bij het afwateringssysteem van de polders (Vervenne, 1974, p.14).

Loppem heeft zich ontwikkeld op een kleine rug tussen deze beekstelsels.

Tertiair geologisch behoort de omgeving van het projectgebied tot de Formatie van Gentbrugge (Ge). Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het lid van Vlierzele (GeVI)(Plan 4). Het betreft groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes.

Op de quartair geologische kaart 1/200.000 (Plan 5) wordt het plangebied grotendeels in de groen gekleurde zone met legendecategorie 'type 3' weergegeven. Er zijn geen Holocene of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie vastgesteld. Deze Pleistocene sequentie bestaat uit eolische afzettingen van zand tot zandleem.

De uiterste noordoostelijke hoek van het projectgebied, in het groen gearceerd, behoort tot het type 3a: Holocene of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie vastgesteld. Volgens de legende gaat het in dit geval om fluviaatiele afzettingen (inclusief organo-chemische en perimariene afzettingen) van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (figuur 7).

Plan 5: het projectgebied op de Quartair geologische kaart (groene polygoon)

3	3a
	FH
ELPw en/of HQ *	ELPw en/of HQ *
FLPw	FLPw ◇

Figuur 7: uittreksel uit legende overzichtskaart quartairgeologie Vlaanderen.

Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied aangeduid als bodemtype 'OB' (Plan 6). Deze afkorting wil zeggen 'bebouwde zone'. Omdat het terrein bebouwd was tijdens de opmaak van de bodemkaart, zijn er geen gegevens over de bodem beschikbaar. Welke bodemtypes zich (oorspronkelijk) bevinden in het onderzoeksgebied kan wel vermoed worden uit de nabijgelegen terreinen. In de onmiddellijke omgeving zijn de bodems van het type **SdP** (ten westen), **Sep** (ten noorden), **Efp** (ten zuidoosten) en **Zch** (ten zuiden).

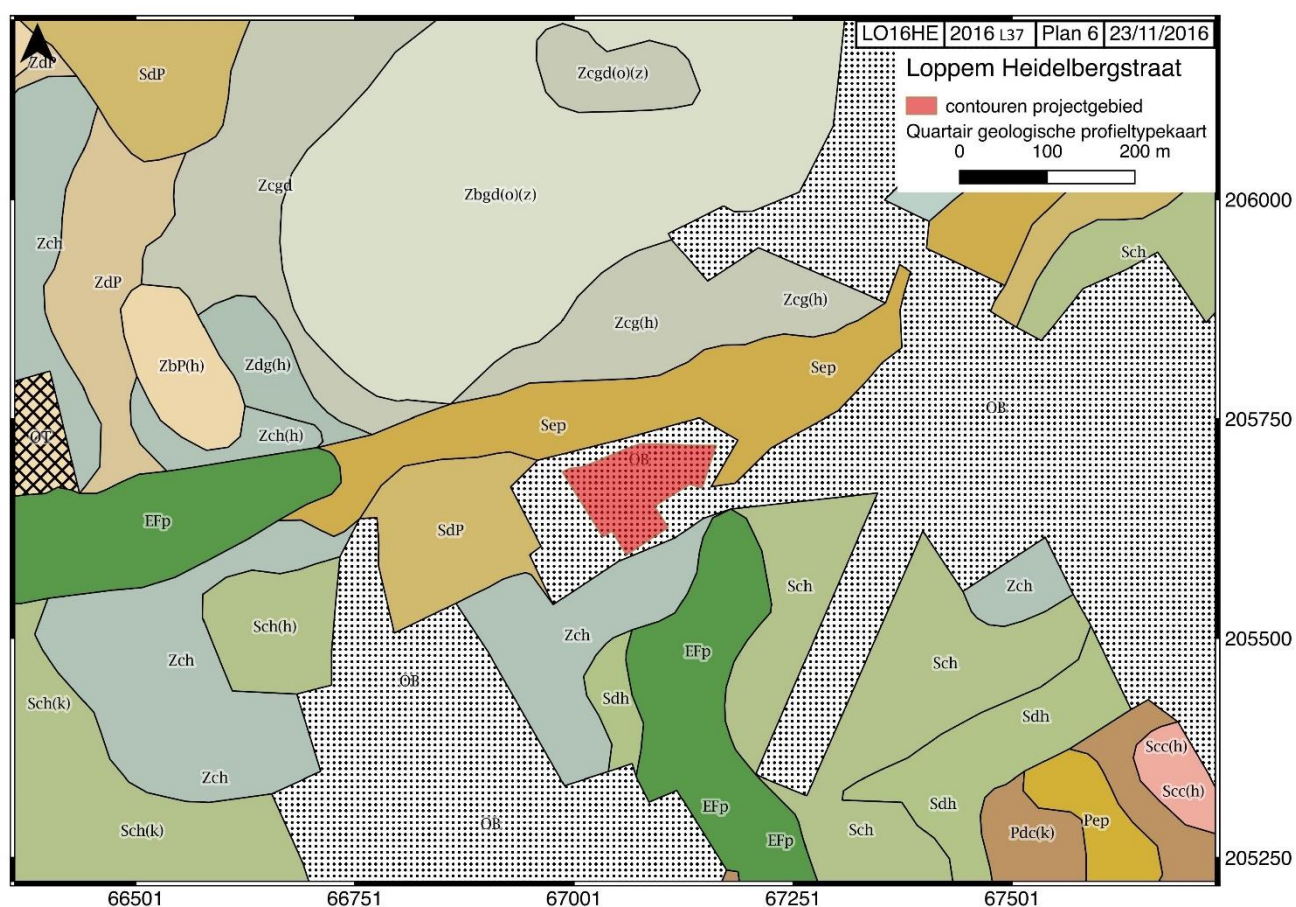
Serie **SdP** betreft matig natte lemig zandgronden zonder en met profielontwikkeling. Deze serie vertegenwoordigt een complex van Sdp en Sdb gronden. Beiden hebben een humeuze bovengrond. Als gemeenschappelijke draineringskarakteristiek beginnen roestverschijnselen tussen 40 en 60 cm. Een verscheiden substraat kan opwisselende diepte voorkomen. Beide series zijn overdreven nat in de winter en de lente; in de zomer blijven ze voldoende vochthoudend, vooral bij Sdp die relatief laag ligt. Mits ontwatering in het voorjaar zijn deze bodems geschikt voor akker- en tuinbouw, alsook voor graasweide.

De serie **Sep** omvat natte gronden op lemig zand zonder profielontwikkeling. In deze hydromorfe bodems worden de roestverschijnselen reeds waargenomen in de bouwvoor. Onder de humeuze bovengrond is vanaf 30 cm diepte het licht kleiig stroomzand bleekgrijs. Volledige reductie met blauwgrijze kleur is waar te nemen vanaf 100 cm. De bodems zijn te nat voor akkerbouw en liggen volledig onder weide (Sys en Van Ranst, 2000, p.93).

Bodems van de serie **Efp** bestaan uit zeer sterk gleyige gronden op klei met reductiehorizont zonder profielontwikkeling. Deze bodems zijn overwegend grijs met talrijke roestvlekken; tussen 50 en 80 cm diepte wordt blauwgrijs gereduceerd materiaal aangetroffen. Iedere winter is de bodem periodiek onder water en hij blijft te nat in de zomer. Deze bodemserie is ongeschikt voor akkerland, weinig geschikt voor grasweide. Ze komen slechts lokaal voor. (Sys en Van Ranst, 2000, p.171)

Serie **Zch** zijn volgens Van Ranst en Sys (2000, p.72 en 133) matig droge zandgronden met verbrokkelde humus en/of ijzer B-horizont. Dit zijn Postpodzolen. De Ap bevat meer dan 2% humus, en is 40 tot 50 cm dik, rustend op de verbrokkelde B met zelden sporen van A2 (uitlogingshorizont) materiaal, tussen 60 en 90 cm. Complex -G en Serie -h zijn in West-

Vlaanderen tijdgebonden verwante eenheden, in de kaarten gepubliceerd voor 1960, omvat het complex ZcG vooral Postpodzolen met enkele insluitingen van Podzolen, daarna werd -h als Postpodzol symbool gebruikt. Algemeen is de donker bruinigrijze bovengrond goed humeus en 30-60 cm dik. De Podzol B, 20-30 cm dik, is verbrokkeld in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter, te droog in de zomer. De bodems zijn iets beter dan Zcg en blijven matig geschikt voor zomergranen en aardappelen. Minder geschikt voor weide.

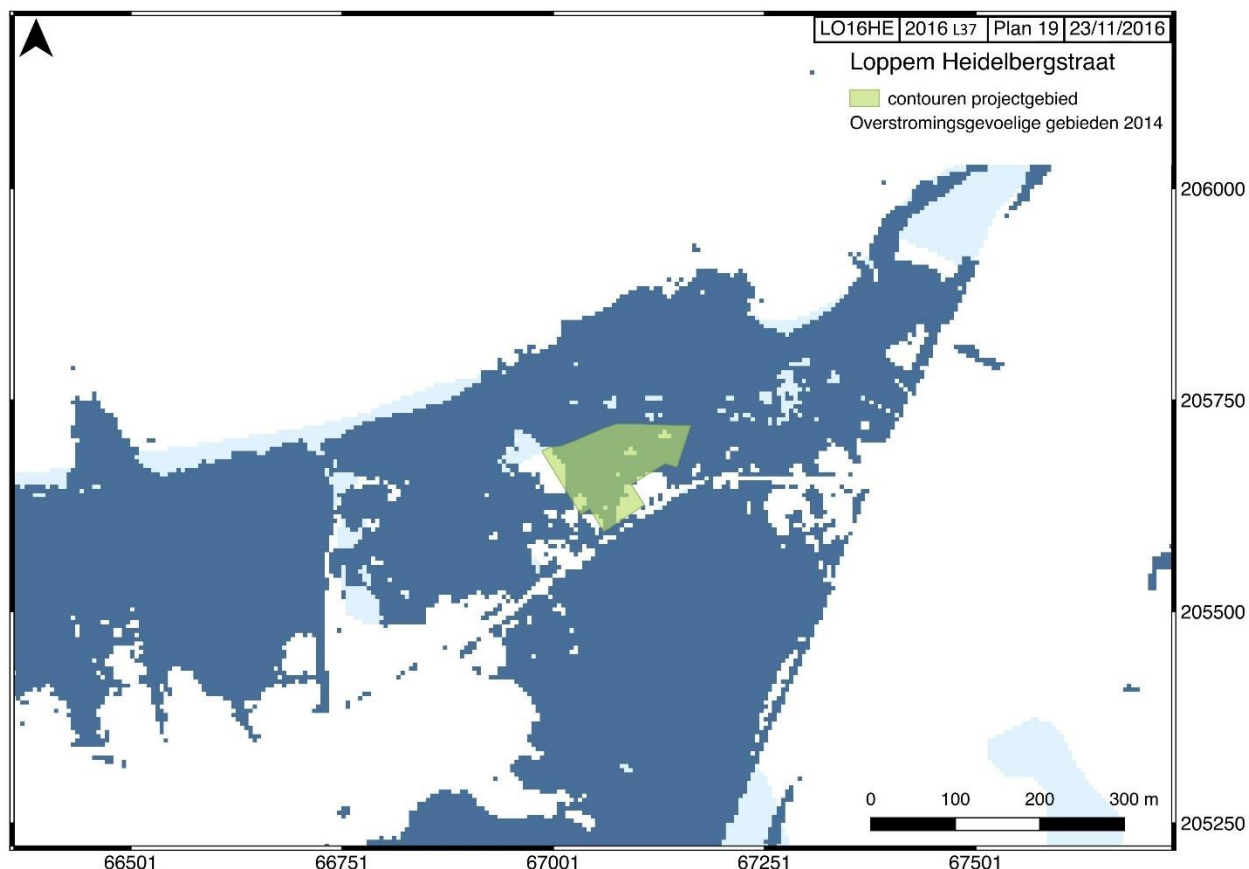

Plan 6: het projectgebied weergegeven op de bodemkaart (groene polygoon)

Bijkomende gegevens over de bodemgesteldheid kunnen gededuceerd worden uit andere cartografische bronnen. Het terrein wordt weergegeven op de zogenaamde Watertoets, dat alle overstromingsgevoelige gebieden in Vlaanderen omvat, waarbij er een onderscheid gemaakt wordt tussen effectief overstromingsgevoelig (donkerblauw) en mogelijk overstromingsgevoelig (licht blauwe kleur) (Plan 19). Het projectgebied is quasi integraal gekarteerd als 'effectief overstromingsgevoelig'. Een ander document van het voormalige AGIV vermeldt dit terrein specifiek in een toelichtingsbrochure over 'van nature overstroombare gebieden' (S.n., 2001, p.13 en fig.5). Deze terreintoestand wordt eveneens bevestigd door de huidige eigenaar: "In de winter staat er tot 30 cm water, overwegend aan de noordoostelijke kant van het terrein" (pers.commentaar, Antoon Vancompernelle). Hieruit kan afgeleid worden dat het plangebied bestaat uit laaggelegen, eerder natte gronden. Hieruit volgt dat de hierboven beschreven serie Zch (matig droge zandgronden)

wellicht niet als bodemgesteldheid voorkomt op het plangebied. Dit heeft implicaties op de archeologische verwachtingen (zie verder).

Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid van het terrein verwaarloosbaar. Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m draagt weinig bij; eventuele hoogteverschillen zijn weinig uitgesproken en worden gemaskeerd door de huidige bebouwing. Beide kaarten zijn verder opgenomen in deze nota, respectievelijk Plan 17 en Plan 18 in bijlage.

Plan 19: het projectgebied weergegeven op de kaart van overstromingsgevoelige gebieden (groene polygoon)

2. Historisch-cartografische situering

2.1 Algemeen: Loppem

Vermoedelijk is er geen Romeinse bewoning geweest in Loppem. Er zou sprake zijn van de vondst van drie bronzen Romeinse beeldjes op het domein 'Ter Loo'. De oorsprong kan hier echter niet meer gecontroleerd worden.

Loppem zou ontstaan zijn in de 5de of 6de eeuw, tijdens de periode van de volksverhuizingen. De Franken profiteren van de tandende macht van het Romeinse Rijk om zich binnen diens grenzen te vestigen. De naam Loppem zou komen van de woonplaats van de afstammelingen van Luppo (Luppo-ingha-heim).

Er ontstaat een Frankisch rijk, verschillende Frankische volkeren komen onder het centraal gezag van een stamvader, Meroveus. Zijn afstammeling Clovis laat zich in 506 dopen en daarmee komt de kerstening van het ganse Frankische Rijk op gang.

Loppem wordt in navolging van de andere dorpen in de loop van de 7de eeuw gekerstend, dit onder invloed van Sint Eligius, bisschop van Doornik-Noyon van 641 tot 660. Na de kerstening wordt er een bidplaats opgericht op het domein van de dorpsheer, de kerk wordt gewijd aan Sint-Maarten. De eerste kerk van Loppem is opgericht als hulpkerk van Aatrijke Sint-Andreaskerk, in die tijd behoorde Loppem nog tot het ambacht Aatrijke. Vanaf 794 zou Loppem een zelfstandige parochie geworden zijn.

Voor 1300 hebben we weet van de adellijke familie van Loppem, verschillende leden van de familie worden dorpsheer. Boudewijn van Loppem wordt laatst vermeld in 1218 en zij worden daarna opgevolgd door de familie van Steenlant, een familie uit Zeeuws-Vlaanderen.

Loppem wordt voor het eerst vermeld in 1108: de bisschop van Doornik-Noyon bevestigt dat het patronaatsrecht van de parochie Loppem in handen is van het Sint-Donaaskapitel in Brugge. Hugo is de eerste gekende pastoor van Loppem, hij is een kanunnik van het Sint-Donaaskapitel.

Vanaf de 11de eeuw wordt het graafschap Vlaanderen opgedeeld in kasselrijen, aan het hoofd hiervan staat een baljuw. Loppem behoorde ook tot de kasselrij Brugge, maar vanaf 1100 maakt men een onderscheid tussen het Brugse ommeland en de stad. Het ommeland wordt een zelfstandige bestuurlijke eenheid: het Brugse Vrije.

Den Houtschen is een van de belangrijkste heerlijkheden van het Brugse Vrije en dit strekt zich uit over verschillende parochies. De zuidelijke kant van de parochie Loppem valt onder de macht van deze heerlijkheid en is voor de hoge en middele rechtspraak aangewezen op de schepenbank van het Brugse Vrije. De drie heerlijkheden van Den Houtschen hadden wel tot eind 1538 een eigen schepenbank voor de lagere rechtspraak. Twee zittingen van deze schepenbank gingen door op grondgebied van de parochie Loppem: herberg '*De Swarten Hoop*' (Rijselsestraat 35) fungeert als vierschaar voor De Nieuwen en herberg '*De Langhe Haeghe*' (Rijselsestraat 138) als vierschaar voor 't Jonckersambacht. Vanaf 1538 is er dan slechts één schepenbank meer voor Den Houtschen waar er afwisselend op de verschillende grondgebieden zitting wordt gehouden.

Het noorden van de parochie valt onder de heerlijkheid Loppem ten Vrijen. Dit leen vormt de dorpsheerlijkheid. *Hof van Steelant* was de zetel van dit heerlijkheid en bestaat vandaag nog altijd (Rijselsetraat 17). De familie van Steelant nam de macht over van de familie van

Loppem en van deze familie is Philip van Steelant de oudst gekende dorpsheer. Hij bouwde de eerste stenen kerk in Loppem, de Sint-Martinuskerk. Dit was in eerste instantie een rechthoekig gebouw en zou in de 13de en 14de eeuw verder uitgebreid worden. In de loop van de 15de eeuw wordt de dorpsheerlijkheid een gewoon leen en in de loop van die eeuw wordt het leen zich toegeëigend door de heren van Gruuthuuse, zij krijgen echter nooit de titel van heer van Loppem.

De bebouwing op het grondgebied van de parochie Loppem breidt snel uit, in historische bronnen worden enkele hofsteden vermeld. De exacte ligging hiervan is meestal niet precies gekend.

Met de beeldenstorm begint op het een einde van de 16de eeuw een turbulente periode in de Lage Landen. Het protestantisme krijgt steeds meer aanhangers die in opstand komen tegen de katholieke Spaanse overheerser. Op het platteland is de onrust groot door rondtrekkende dieven- en geuzenbendes. Er ontstaat ook interne onrust binnen het graafschap Vlaanderen en in 1577 wordt in Gent de calvinistische republiek opgericht. De calvinisten slagen erin om heel wat invloed te krijgen en stukken van het graafschap te controleren.

In de loop van de 17de eeuw gaat het goed "ter Loo" een belangrijke rol spelen in de geschiedenis van Loppem. Het goed, met hofstede, is in 1551 aangekocht door Daniël de Schietere, een Brugse poorter. Hij richt er vóór 1560 een kasteeltje op als buitenverblijf ("huys van playsance"). In 1584 wordt het kasteel geplunderd en vernield door rondtrekkende geuzenbenden. In het begin van de 17de eeuw zou het heropgebouwd zijn, en in 1641-1644 wordt een gravure van de gebouwen gepubliceerd in Sanderus' "Flandria Illustrata". In 1657 koopt ridder Charles de Schietere, eigenaar van het goed "ter Loo", achtereenvolgens de heerlijkheid Den Houtschen en de heerlijkheid Loppem ten Vrijen. Geen van beide heerlijkheden gaat gepaard met grondbezit. De aankoop van de heerlijkheden brengt wel met zich mee dat de eigenaar de titel van dorpsheer mag voeren en een aantal heerlijke rechten mag uitoefenen over geheel het grondgebied van de parochie Loppem.

In 1748 wordt een volkstelling uitgevoerd voor het grondgebied van de parochie Loppem. Hieruit blijkt dat er te Loppem 585 inwoners telt, verspreid over 117 huizen, voor een gemiddelde van exact vijf personen per huis. Er zouden 21 hoeves zijn, waarvan de grootste op dat ogenblik het "Ovaersnest" (zie Heidelbergstraat nr. 29) is, en acht herbergen, waarvan twee met brouwerij.

De relatieve rust gedurende de Oostenrijkse periode (1713-1794) brengt een economische groei met zich mee. Om de groei te versterken is er nood aan betere infrastructuur. Op verschillende plaatsen in Vlaanderen worden zogenaamd Oostenrijkse wegen aangelegd.

Loppem is ook in de 19de eeuw nog hoofdzakelijk een landelijke gemeente.

De recente geschiedenis is goed gedocumenteerd en wordt hier niet gereproduceerd. Bij de gemeentefusies van 1977 wordt Loppem samengevoegd met Veldegem en Aatrijke onder hoofdgemeente Zedelgem.

(naar Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Loppem, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126243> (geraadpleegd op 23/11/2016))

2.2 Historische situering van het projectgebied

Lokaal heemkundige Alban Vervenne heeft in de jaren 1960 en 1970 uitvoerig archivalisch uitgevoerd met het oog op het reconstrueren van de geschiedenis van de gemeente Loppem. Dit onderzoek is tot ons gekomen onder vorm van twee referentiewerken: *Geschiedenis van Loppem* (Vervenne, 1974) en *Oude hoeven, herbergen en molens en hun bewoners te Loppem* (Vervenne, 1976). De auteur heeft alle beschikbare primaire bronnen, waaronder de Cartularia van de Magdalenastichting vanaf 1250 en een register van renten en pachten toebehorend aan de kerk en de dis van Loppem vanaf 1460, uitgeplozen. Tenslotte zijn deze verwijzingen en bronnen, waar mogelijk, op kaart gesitueerd. Het resultaat is een reconstructiekaart met aanduiding van alle kastelen, hofsteden, herbergen en oude wegtracés voor het grondgebied Loppem (figuur 8). Hoewel de kaart te schetsmatig opgesteld is om deze te georefereren, is het wel mogelijk het plangebied bij benadering aan te duiden, namelijk tussen het Vijverkasteel (ten zuiden) en de hofstede Eeninck (ten noorden) en grenzend aan de toenmalige Yperwech (thans de Heidelbergstraat). Op basis van dit uitgebreide archivalische onderzoek volgt dat er geen noemenswaardige bewoning gekend is op het plangebied vanaf de late middeleeuwen tot de 20ste eeuw.

Historisch kaartmateriaal van het gebied, dat toelaat om uitspraken te doen tot op perceelsniveau, is pas voorhanden vanaf de 18de eeuw:

De Frickx-kaart (Plan 8 in bijlage) is niet voldoende gedetailleerd om onderbouwde uitspraken te doen met betrekking tot het projectgebied. Ten noorden wordt een beek weergegeven, die als de Rollewegbeek geïdentificeerd kan worden. Op de Ferrariskaart (Plan 9) wordt het projectgebied weergegeven als een beboste zone. Onmiddellijk ten zuiden bevinden zich enkele kleine akkers en een met bomenrijen geflankeerde weg. Er loopt een beektracé van west naar zuid en één van zuidwest naar noordoost (Kerkebeek). Deze beken vloeien samen op circa 250 meter ten zuiden van het plangebied. De bewoning is verspreid in het landschap en bevindt zich op de hoger gelegen zandige stroken en langsheen de wegtracés.

Met de quasi topografische kaart van Vandermaelen (Plan 10), de Atlas der Buurtwegen (Plan 11) en de kadasterkaart van Popp (Plan 12 in bijlage) maken wij de overstap naar de 19de eeuw. In essentie verandert het landelijke karakter van het plangebied zoals aangeduid op de 18de eeuwse kaarten niet. De Rollewegbeek wordt, net zoals op de mid-18e eeuwse Frickx-kaart, aangeduid als een grillige beek die net ten noorden van het plangebied loopt en enkele 100-en meters verder in de Kerkebeek vloeit.

Een opvallende vaststelling hierbij is dat het westelijke beektracé zoals weergegeven op de Ferraris-kaart, noch op oudere noch op jongere kaarten weergegeven wordt. Gaat het om een tijdelijk verleggen van de loop van de beek of enkel om een foutieve weergave?

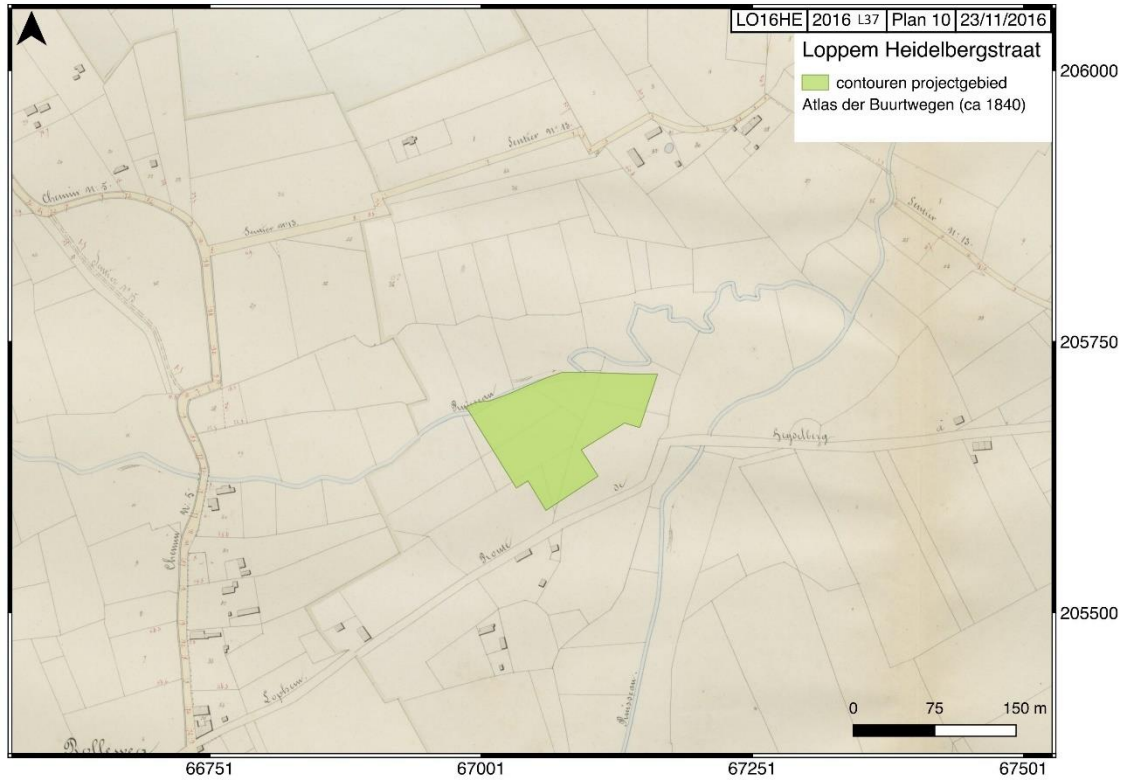
Op de Vandermaelen-kaart is het plangebied in gebruik als grasland en deels beplant met loofbomen. Het aanpalende wegtracé draagt nog de naam *Route de Heydelberg à Lophem* (Plan 10). Volgens historische bronnen wordt de baan gekasseid tussen 1838 en 1840. Iets ruimer in de omgeving, circa 250 m ten oosten, wordt de spoorlijn Brugge-Kortrijk doorgetrokken en wordt een station gebouwd (1846) (Plan 11-12).

In het begin van de 20ste eeuw komt er een eind aan de zuiver agrarische exploitatie op het plangebied: in 1905 begint Kamiel Barbier, enige zoon van houthandelaar Jules Barbier met een houtzagerij onmiddellijk naast en in het plangebied. De zaak kent een zeker succes, getuigen de statige directeurswoning die er gebouwd wordt. De woning staat er nog steeds

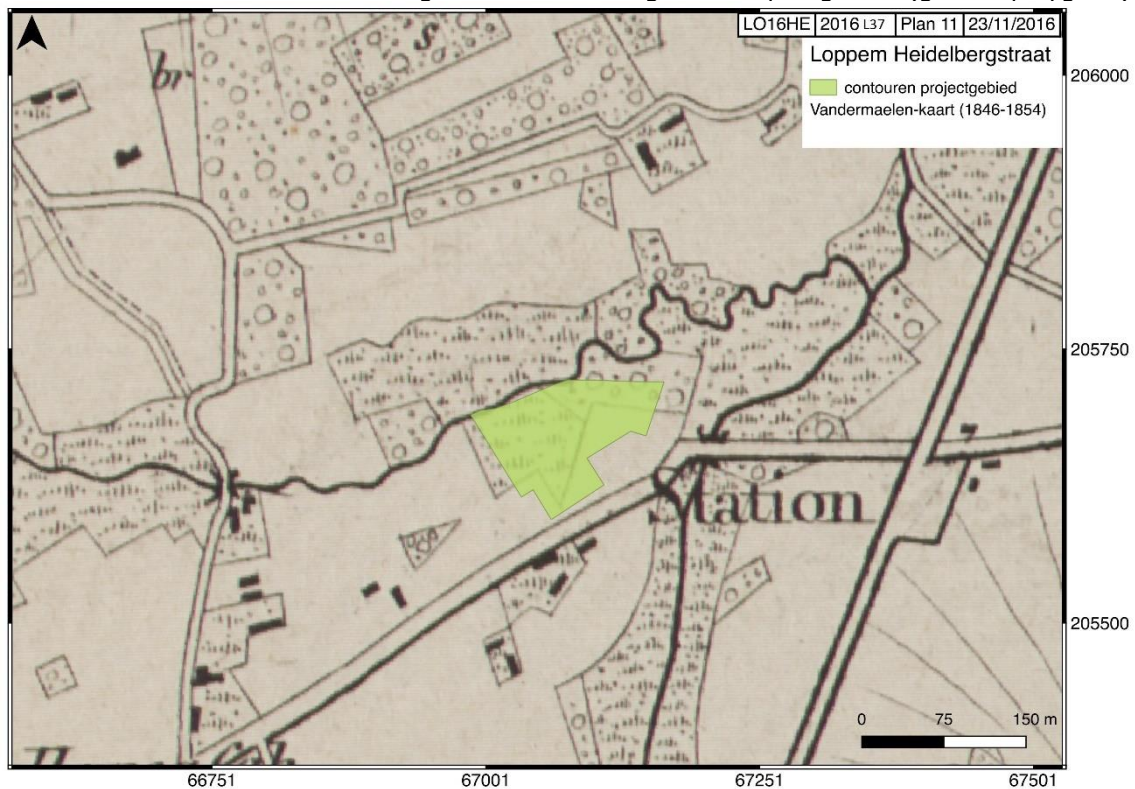
en is opgenomen op de inventaris van bouwkundig erfgoed van de gemeente Zedelgem (erfgoedobjecten, id:209885).

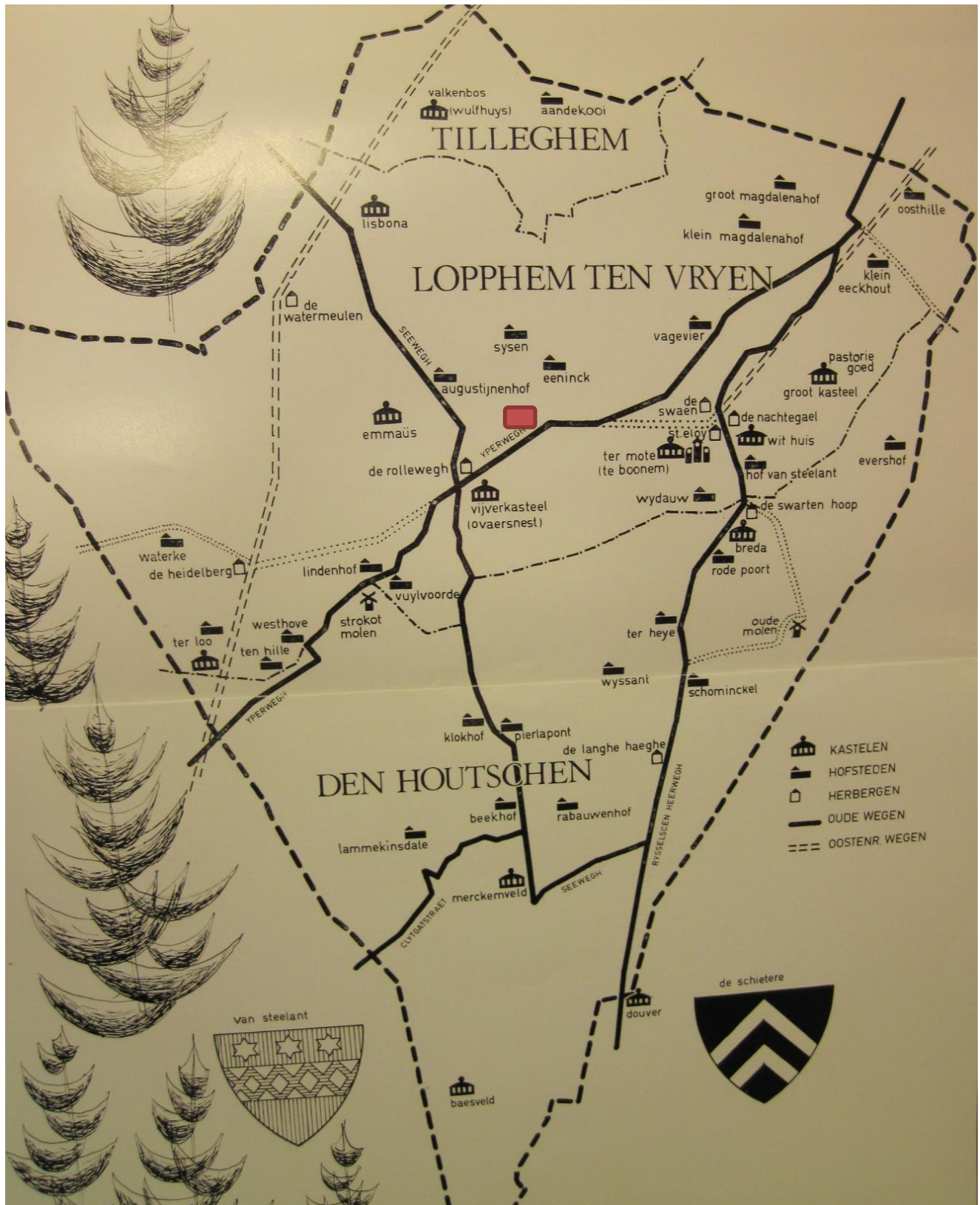
Plan 9: detail uit de Kabinetskaart van Ferraris van 1777 met aanduiding van het plangebied (groene polygoon)

Plan 10: detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (groene polygoon).

Plan 11: detail uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (groene polygoon).

Figuur 8: Reconstructiekaart met aanduiding van de uit archiefbronnen gekende kastelen, hofsteden, herbergen en oude wegtracés. (Vervenne, 1976, ongenummerde bijlage)

Van deze vroegste periode zijn enkele foto's bewaard die ons toelaten enkele uitspraken te doen met betrekking tot het plangebied (figuren 9 en 10):

Op figuur 9 zien we de directeurswoning van Camiel Barbier, Heidelbergstraat 24, omstreeks 1905. De opname is vanuit het westen gemaakt, waardoor het plangebied, rechts van deze woning, slechts ten dele zichtbaar is. Het gaat om een omheind perceel, met aan de voor en achterzijde een bomenrij. Belangrijk is de aanwezigheid van een niet-nader-gespecificeerd gebouw (atelier? loods?) dat haaks op de Heidelbergstraat staat ingeplant en schuin achter de directeurswoning ligt.

Figuur 9: de directeurswoning van Camiel Barbier, Heidelbergstraat 24, omstreeks 1905 (Bonduel, 1983, p.112)

Een tweede foto, ongeveer gelijktijdig gemaakt, toont de voltallige staf van het bedrijf (één lattenkliever en twee kuipers; de overige waren zagers) en geeft een algemene indruk van de bedrijvigheid in de houtzagerij (figuur 10). De patron, Kamiel Barbier, staat centraal. Kamiel Barbier is een geliefd figuur in het dorp gaat in de politiek. Vanaf 1932 tot aan z'n dood in 1938 is hij burgemeester van Loppem. Op de achtergrond is een niet nader op het domein van de houtzagerij gesitueerd atelier te ontwaren (Bonduel, 1983, p.113).

Hoe het de houtzagerij vergaat kort na de dood van Barbier en tijdens de tweede wereldoorlog is niet gekend. Na de oorlog doet het terrein aanvankelijk dienst als materiaaldepot van de bouwonderneming V&T Verhaege (Bonduel, 1983). Het woonhuis komt in handen van de familie Rosseneu. Zij installeren hier hun meubelfabriek vanaf de jaren 1950. Volgens een oud-werknemer¹ van deze fabriek wordt een eerste nieuwbouwloods in 1954 gezet. In 1960 wordt hier vervolgens een tweede nieuwbouwloods

¹ Via de huidige eigenaar van het plangebied werd telefonisch contact gelegd met twee ex-werknemers van de meubelfabriek. Zij leverden belangrijke informatie aan met betrekking tot de periode 1950-1970. Zij wilden echter niet bij naam genoemd worden in deze nota.

aangebouwd. Aan de straatzijde, naast de directeurswoning, wordt een toonzaal ingericht. De ruimte tussen de toonzaal en de loodsen wordt voorzien van een rudimentaire verharding (pers.communicatie, anoniem, 2/11/2016).

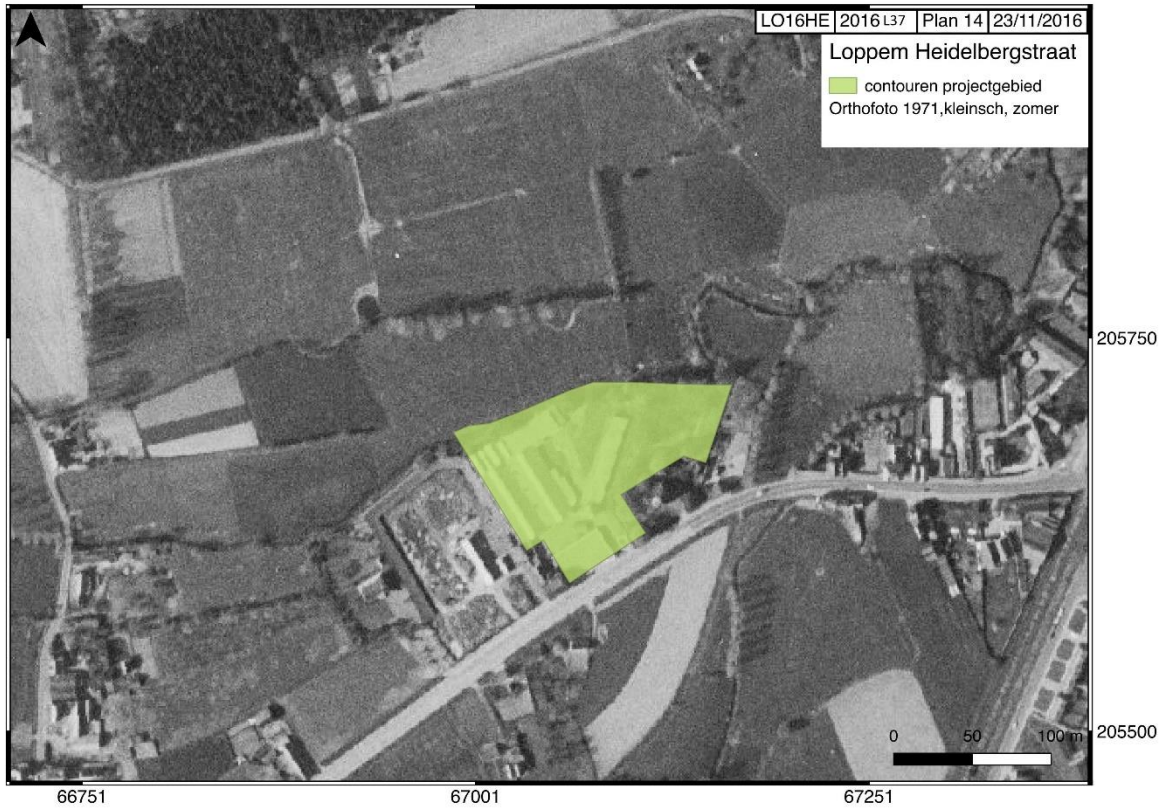

Figuur 10: Bedrijvigheid in de houtzagerij. De patron, Kamiel Barbier, staat centraal. Op de achtergrond is een niet nader gesitueerd atelier op het domein van de houtzagerij. (Bonduel, 1983, p.113)

Er is helaas geen beeldmateriaal beschikbaar voor de periode 1945-1969 om dit te staven. De Topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is slechts opgemaakt tot en met het noordelijk deel van het plangebied (Plan 13 in bijlage).

Vanaf de jaren 1970 zijn de verdere verbouwingen op het terrein wel te volgen via luchtfoto's (zie ook figuur 13):

- Op de orthofotomozaïek van 1971 zien we twee volumes die haaks staan op de Heidelbergstraat (1)(2). Aan de achterzijde (noorden) van deze volumes is een kleiner, haaks volume zichtbaar (3). Vervolgens is een vierde volume, ongeveer in een hoek van 45° t.o.v. de twee haakse volumes, zichtbaar (4). Aan de straatzijde is een laatste structuur zichtbaar, namelijk de toenmalige toonzaal (5)(Plan 14).
- Op de orthofotomozaïek van de periode 1979-1990 is er één duidelijke wijziging t.o.v. de voorgaande luchtfoto's: volume (4) is verdwenen; in de plaats zijn er twee nieuwe loodsen geplaatst: een grote loods (6) parallel met loodsen (1) en (2) en een kleiner volume (7) ten oosten van deze volumes (Plan 15).

Plan 14: het plangebied weergegeven op de orthofoto, situatie 1971 (groene polygoon)

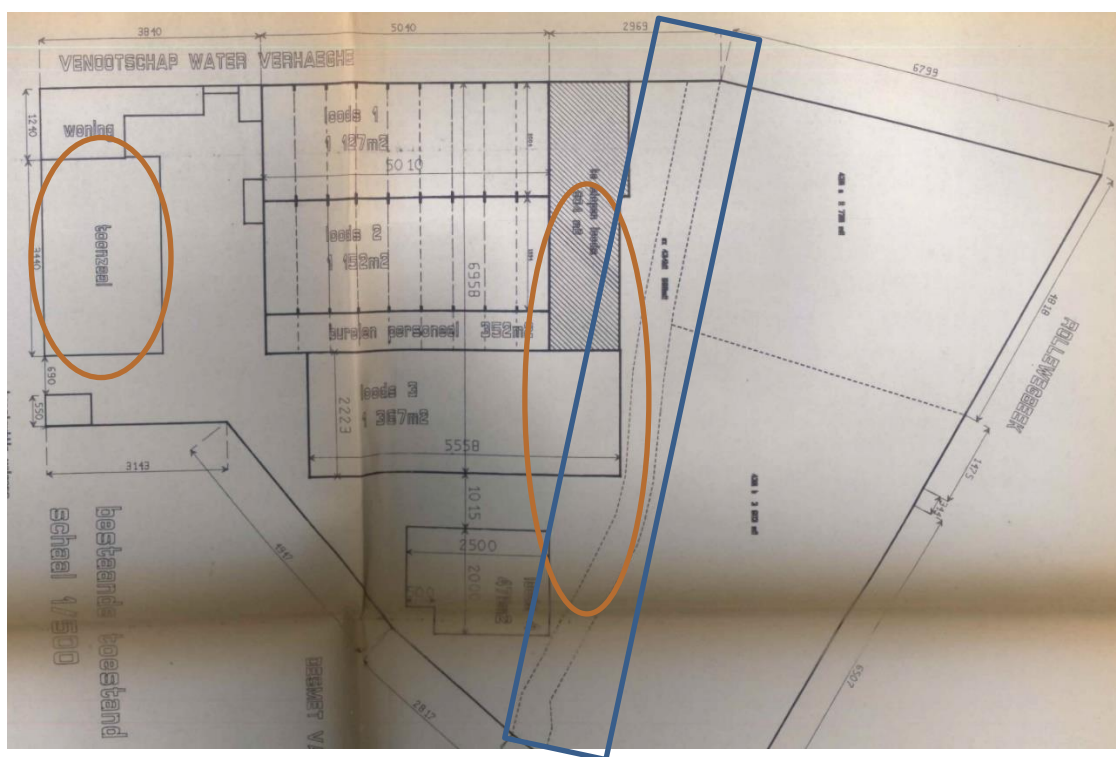
Plan 15: het plangebied weergegeven op de orthofoto, situatie 1979-1990 (groene polygoon)

In augustus 1988 wordt het terrein eigendom van de huidige eigenaar, meneer Antoon Vancompernelle, die er een tuincentrum inricht. Onder de nieuwe eigenaar worden een aantal wijzigingen doorgevoerd. Hiervoor beschikken we over de bouwvergunning, opgemaakt in 1993 (figuren 11 en 12).

De toenmalige bodemingrepen omvatten:

- de sloop van volume (3). Op dezelfde plaats wordt een grotere loods gerealiseerd (8), die de volledige breedte van loodsen (1), (2) en (6) beslaat. Aan de oostzijde komt een loskade voor zwaar vrachtverkeer. Bij deze uitbreiding wordt de loop van de Rollewegbeek verlegd naar het noorden (figuur 11).
- de sloop van de toonzaal (5) aan de straatzijde (figuur 11)

Alle funderingen werden hierbij uitgehaald, het ging om eenvoudige muurfunderingen en een plaat. Op de zone is vervolgens een dun pakket *rijnzand* en een laag schors gelegd (pers.commentaar, Antoon Vancompernelle)

Figuur 11: uitsnede uit een plan van de bouwvergunning (1993), met aanduiding van de te slopen volumes (oranje) en de te dempen Rollewegbeek (blauwe kleur) (bron: Antoon Vancompernelle)

Op basis van de plannen van de bouwvergunning weten we hoe deze loods gefundeerd werd: het gaat om een regelmatig skelet van palen, bestaande uit drie rijen met telkens 6 meter tussenafstand. Deze palen worden door middel van putfunderingen gerealiseerd. Hierboven en tussen wordt een doorsnee industriële gietvloer (ca. 15 cm dik) geplaatst. Op de plannen worden de funderingen van de oudere loodsen ook in stippellijnen weergegeven. Vermoedelijk zijn deze op dezelfde manier opgebouwd (figuur 12).

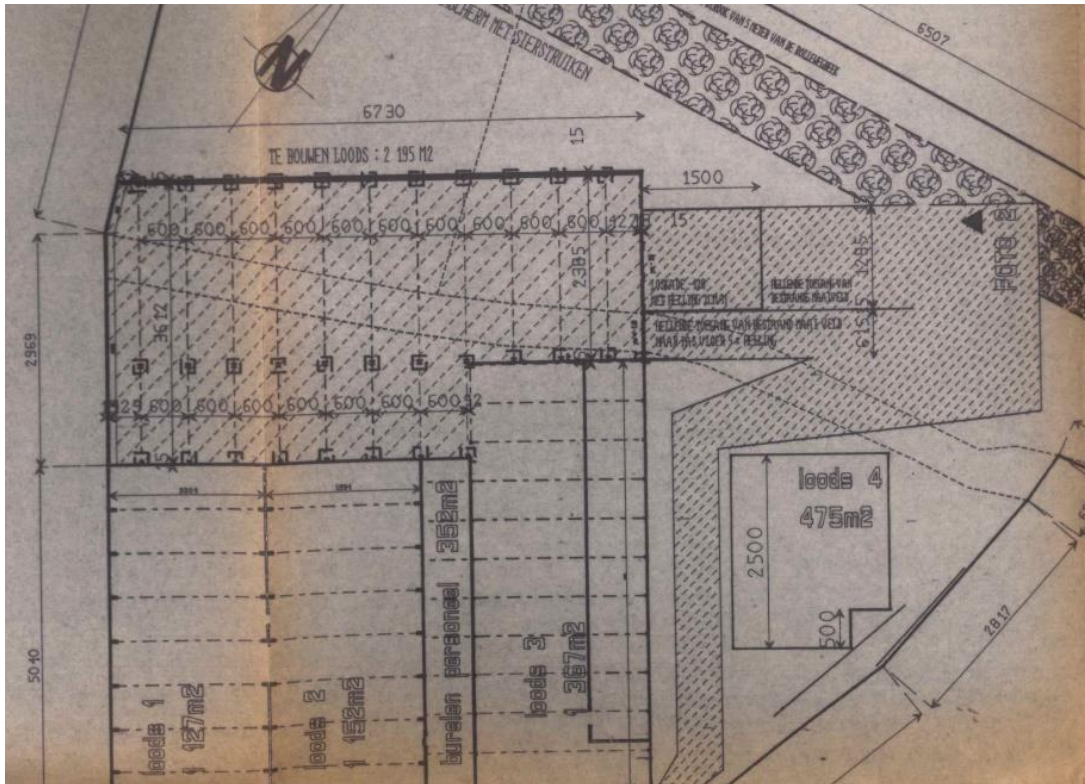
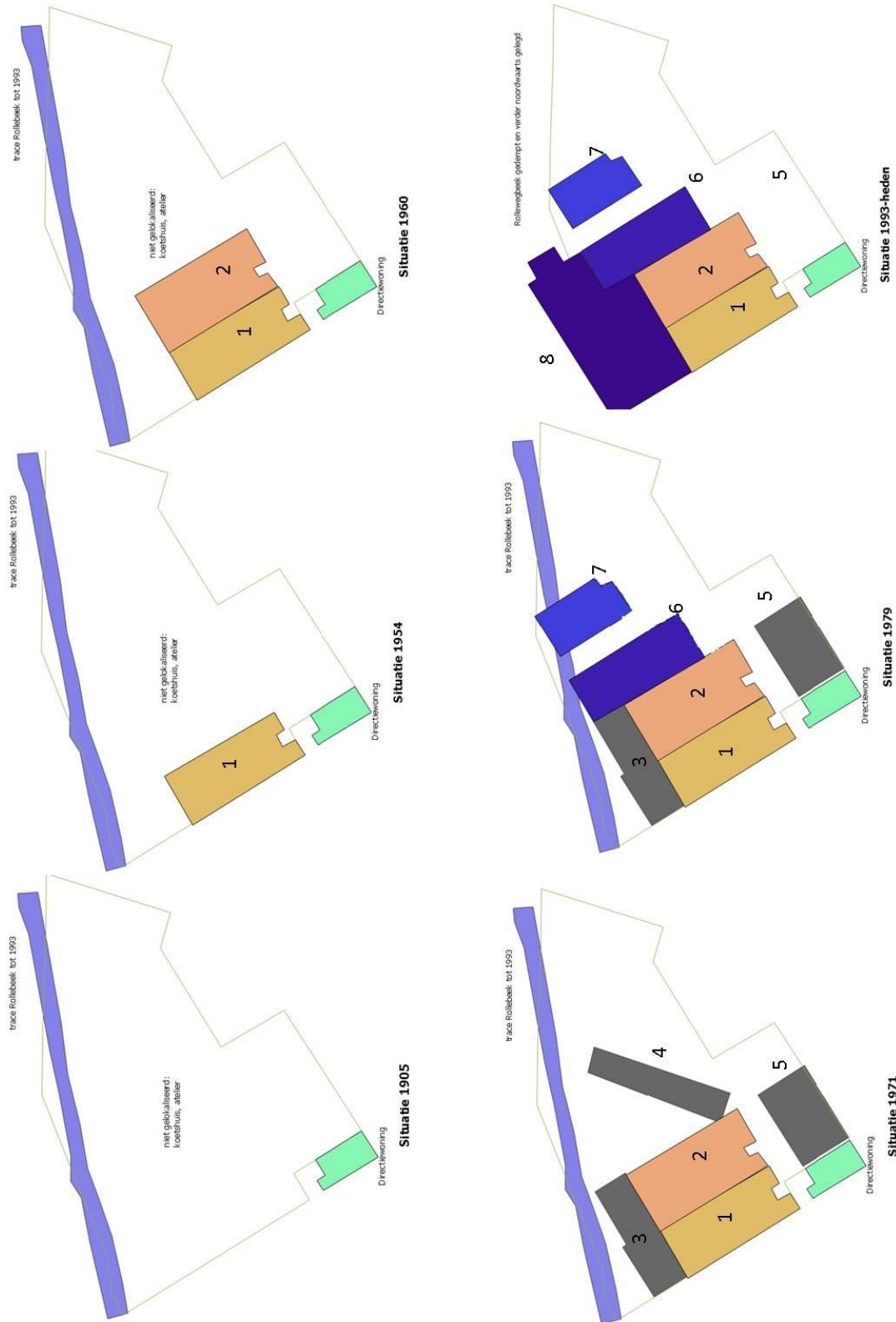

Fig.12: Zicht op de funderingswijze van de loodsen, uittreksel bouwvergunning 1993 (bron: Antoon Vancompennolle)

- het aanbrengen van een nieuwe verharding over de volledige werfzone. Deze verharding wordt, althans volgens de bouwvergunning, gerealiseerd op een "fijn genivelleerd terrein" en bestaat uit een steenslagpakket en een toplaag. Er wordt rekening gehouden met betreding door zwaar verkeer (onder meer een loskade voor vrachtwagens)

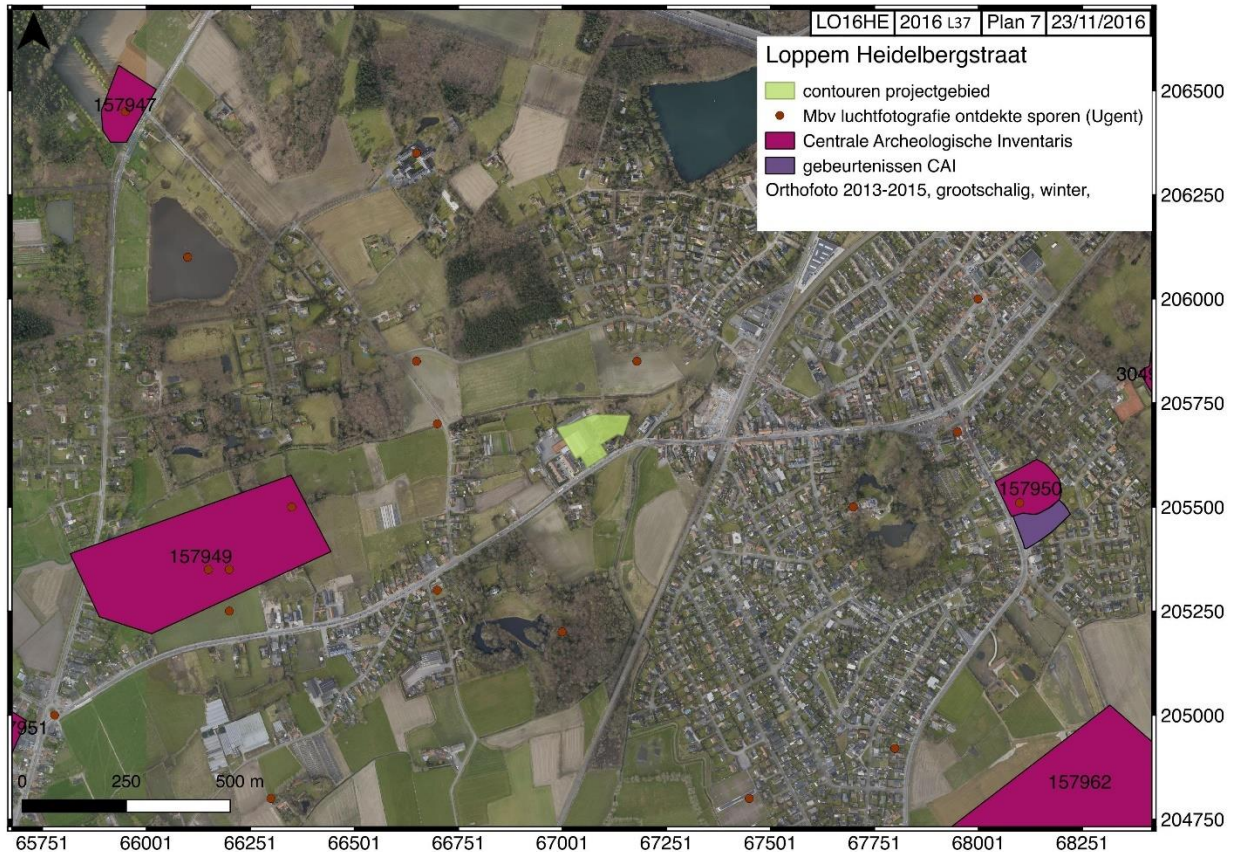
De hierboven beschreven terreinevolutie in de 20ste eeuw is grafisch weergegeven op figuur 13. Hieruit volgt dat het terrein reeds in aanzienlijke mate verstoord is door allerlei bodemingrepen.

De situatie is ongewijzigd sinds de wijzigingen in de jaren 1990 en zichtbaar op de orthofotomozaïek van 2013-2015 (Plan 16 in bijlage).

Figuur 13: evolutie van het gebouwenbestand op het plangebied gedurende de 20ste eeuw op basis van een getuigenis van een ex-werknemer en de beschikbare orthofotomozaiëken. Verhardingen zijn niet weergegeven (bron: eigen synthese)

3. Archeologische voorkennis

Plan 7: het projectgebied op de Centrale Archeologische Inventaris (groene polygoon).

In de onmiddellijke nabijheid van het plangebied zijn een aantal archeologische locaties opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris. Wij beperken de olijsting van locaties tot een arbitrair bepaalde straal van ca. 1500 m vanuit het centrum van het plangebied. In klokwijszin gaat het om:

- CAI 157947-Loppem luchtfotografie ensemble 59-'Zevenkerke':

Uit luchtfotografische opnames van de Ugent is op deze locatie een dubbele gebogen lijn zichtbaar, mogelijk te wijten aan wegtracé. Op de beschikbare 18de en 19de eeuwse kaarten wordt dit wegtracé niet afgebeeld. Mogelijk is het dus ouder.

- CAI 157950- Loppem luchtfotografie ensemble 62-'Hof van Steelant':

De uit historische bronnen gekende site Hof van Steelant (zie II.2 en figuur x.) is op luchtfoto's zichtbaar als een motte waarvan de gracht en het opperhof nog als circulaire structuur zichtbaar is. De aflijning van het voorhof is zichtbaar in de huidige percelering.

- CAI 157962-Loppem luchtfotografie ensemble 66-'Kuipen':

Dit als één omvangrijke polygoon afgelijnd item kan opgedeeld worden in 4 zones, namelijk een zone west van de Rijselsestraat (a), een zone oost van de Rijselsestraat/noord van de Molendreef (b), een zone oost van de Rijselsestraat/zuid van de Molendreef (c) en een zone oost van de A17 (d).

In de eerste zone (a) is een dubbele gebogen lijn die mogelijk een segment van een bronstijdgrafheuvel vormt, herkend. Verder gaat het vooral om lineaire sporen: kavelstructuren die minstens dateren uit de 18de eeuw en enkele kavelstructuren die minstens dateren van vóór de 18de eeuw en een ongedateerde dubbele gracht.

De zone oost van de Rijselsestraat/noord van de Molendreef (b) is archeologisch potentieel zeer interessant: hier zijn op luchtfoto's naast kuilenconcentraties een reeks paalkuilen zichtbaar waarin lineaire patronen herkend kunnen worden. Vermoedelijk zijn deze als gebouwen te interpreteren.

In een derde zone (c) zijn 9 circulaire structuren te ontwaren, die allemaal kunnen gezien worden als bronstijdgrafheuvels (zie ook CAI 154742, 154743, 154744, 154745, 154746, 154747, 154748). Verder is nog een 19de-eeuws wegtracé herkend. Deze derde zone bevindt zich op vrij grote afstand van het plangebied, op de grens met de gemeente Oostkamp.

- CAI 157949 –Loppem luchtfotografie ensemble 61-‘Emmaus’

Ook op deze plaats zijn archeologische sporen herkend door middel van luchtfotografie. In de CAI wordt dit item summier beschreven als ‘kuilenconcentraties’. Voor de gemeentes die aangesloten zijn bij Raakvlak is een google-kml-bestand aangemaakt met een meer precieze intekening van deze *crop*-en *shadowmarks*. Op figuur 14 is duidelijk dat er naast kuilenconcentraties nog een aantal lineaire grachten verwacht worden op deze locatie.

Figuur 14: Uitsnede uit google-kml-bestand met aanduiding van de individuele *crop*-en *shadowmarks* (bron: Raakvlak)

In *geschiedenis van Loppem* beschrijft Vervenne dat Baron Charles Gilles de Pélichy in de jaren 1892-1893 onderzoek uitgevoerd heeft en langsheen de “oude Rysselsen weg, thans de Steenbruggestraat, aan beide zijden van de weg opzoekingen verricht en er talrijke gebarsten vuurstenen, schilfers en fijn bewerkte krabbers gevonden heeft.” (Vervenne, 1974, p.16). De exacte locatie van deze vondsten is niet meer te achterhalen en daarom zijn

deze vondsten niet opgenomen in de CAI. Deze vondsten worden wel vermeld in de Inventaris bouwkundig erfgoed en worden in de tekst "neolithische relictten op een zandige heuvelrug ten westen van de Kerkebeek" omschreven (erfgoedobjecten/126243). Dit lijkt niet te stroken met de gegevens van Vervenne: Het oude wegtracé "de Rysselsen weg" bevindt zich landschappelijk namelijk op een hoger gelegen kam, die het afwateringsgebied van de Kerkebeek scheidt van dat van de Marsbeek. Ook bij andere auteurs is de ligging ten oosten van de Kerkebeek (Crois, 1963, p.100-101). Wellicht is er bij de opmaak van de kadertekst van de inventaris voor Loppem een foutje ingesloten?

Uit bovenstaande overzicht volgt dat in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied de gekende archeologische sites en sporen vrij schaars zijn. Belangrijk te vermelden is dat het telkens om met behulp van luchtfotografie herkende sporen en structuren gaat; geen van deze items is onderzocht door middel van terreinwerk.

4. Gaafheid van het terrein: verstoringen

In dit hoofdstuk worden de gekende verstoringen in en rondom het projectgebied beschreven, dewelke een nefaste invloed gehad hebben op de gaafheid en de bewaringstoestand van de verwachte *archeologica*.

Voor de eeuwenlange periode vanaf het gebruik van/aanpassingen aan het landschap door de prehistorische mens tot de beschikbare cartografische bronnen zijn er slechts een beperkt aantal gegevens (schriftelijke bronnen) voorhanden. Op basis van het archivalisch onderzoek van Vervenne wordt er geen bewoning op het plangebied gesitueerd vanaf de late middeleeuwen (*supra*, figuur 8). Er kan echter wel aangenomen worden dat verstoringen – althans in verticale zin – kleinschalig zullen zijn geweest: bodemingrepen in het kader van een 'doorsnee' agrarisch gebruik zullen beperkt gebleven zijn tot een toplaag van 30-40 cm. Cartografische bronnen waarop het mogelijk is het plangebied nauwkeurig te situeren, zijn beschikbaar vanaf het midden van de 18^e eeuw. Deze tonen achtereenvolgens een beboste zone (Ferraris, plan 9) en grasland met een kleine strook loofbomen (Vandermaelen, plan 11).

Het kantelmoment voor het plangebied is omstreeks 1905 te plaatsen wanneer het terrein eigendom wordt van Kamiel Barbier, die op en naast het terrein een houtzagerij opricht met de bijhorende infrastructuur. Het terrein wordt later als stockageruimte gebruikt voor een bouwonderneming en als werkruimtes van een meubelfabriek (zie II.2.2).

De aanleg van de bijhorende gebouwen, die geleidelijk een steeds grotere oppervlakte op het terrein innemen (*supra*, figuur 13), vertegenwoordigen de eerste gedocumenteerde verstoring van de ondergrond. Het betreft minimaal de aanleg van muurfunderingen, pijlerfunderingen en betonnen vloerplaten voor de werkhallen. Indien er een ouder bodemarchief onder het toenmalige maaiveld aanwezig was, zal dit zeker negatieve gevolgen hiervan hebben ondervonden.

Onder de huidige eigenaar worden eveneens een aantal verbouwingswerken uitgevoerd, waaronder de sloop van een toonzaal, de realisatie van een nieuwe loods en het aanbrengen van een volledige verharding tussen alle volumes. Van deze werken is de bouwvergunning beschikbaar (fig.11 en 12). Er dient eveneens rekening gehouden te worden met

verschillende lokale puntverstoringen, zoals nutsleidingen. Op het terrein is eveneens een mazouttank aanwezig (supra, F5 in fotoreportage).

Op Plan 21 wordt de maximale uitbreiding van het huidige en eerder gesloopte gebouwenbestand afgebeeld, ten opzichte van de geplande nieuwbouwwolumes. Hierop is duidelijk te zien dat het grootste deel van de nieuwbouwwerken in reeds vergraven grond komt. Enkel de zone van het achtergelegen appartementencomplex, op perceel 447R/ex gelegen, lijkt in onverstoorde bodem te worden ingeplant. Deze zone meet echter slechts 540m².

De eerdere ervaringen van de auteur leert dat op plekken waar een zekere industriële activiteit heeft plaats gevonden, het bodemarchief door de bouw, verbouwingen en tenslotte sloop doorgaans grondig overhoop gehaald is. Deze situatie wordt ook elders beschreven, zoals in de brochure *De invloed van bouwwerkzaamheden op archeologische vindplaatsen van de Nederlandse Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed* (RCE) "Bij grondvervangende palen is het vernietigde volume in theorie even groot als het volume van de paal en is verstoring van de bodem in de directe omgeving verwaarloosbaar. In de praktijk klopt dit echter niet" (Huisman et al, 2011, p.18).

In het kader van deze archeologienota is er besloten om enkele controleboringen uit te voeren om na te gaan in welke mate de effectieve bodemgesteldheid (intact, gedeeltelijk verstoord, integraal verstoord) correspondeert met de verwachtingen uit het bureauonderzoek.

Het booronderzoek werd uitgevoerd door een erkend archeoloog op 21/11/2016. In totaal werden vijf controleboringen verspreid over het plangebied gezet. Zoals eerder vermeld (I.4.2) is het plangebied nog geen eigendom van de initiatiefnemer van deze nota. De huidige eigenaar was echter bereid om enkele boringen te laten uitvoeren, op twee voorwaarden:

- (1) de boringen mochten enkel op de onverharde delen gezet worden;
- (2) en buiten de openingsuren van het tuincentrum uitgevoerd worden. Omwille van deze laatste reden zijn de boringen gezet bij valavond.

Voor de beschrijving van de boringen, zie onderstaande tabel (fig.16), voor de exacte inplanting zie de syntheseskaart (Plan 21).

Figuur 15a: Zicht op boring 1 (eigen opname, dd 21/11/2016)

Van de vijf boringen kon er slechts één tot op de natuurlijke bodem gezet worden. Het betreft boring 1 (fig.15a), die in de tuinzone in het noordoosten van het plangebied gesitueerd is.

Figuur 15b: Zicht op boring 5 (eigen opname, dd 21/11/2016)

Het betreft een matig natte zandleembodem, die een normale profielopbouw kent. De hier vastgestelde bodem is niet gereduceerd.

De 4 overige boringen zijn slechts tot een bepaalde diepte gezet en vervolgens gestaakt, wegens de aanwezigheid van puin en/of verstoorde lagen. Boring 5 bijvoorbeeld (fig.15b), die op de plaats van de gesloopte toonzal aan de straatzijde gezet werd, toont een opeenvolging van verrommelde pakketten tot minimum 106 cm t.o.v. het maaiveld. Hoewel niet alle boringen dus tot op grote diepte gezet zijn, kan ervan uit gegaan worden dat de bodem tot op minimum 50 cm à 60 cm verstoord is. Eventueel aanwezige archeologische sporen bevinden zich in deze streek doorgaans op een diepte van 30 tot 60 cm onder het maaiveld. Deze boring vormt een bijkomend argument om te stellen dat deze eertijds bebouwde zones wellicht grotendeels tot integraal verstoord is.

LO16HE/2016L37 boorlijst																											
ID	coördinaten		hoogte (cm TAW)		horizontnummer			horizontsymbool	horizontgrens	relatieve bovengrens (cm)		relatieve ondergrens (cm)		dikte laag (cm)	hoogte laag (cm TAW)	Kleur	Vlekken: type	Vlekken: kleur	Oxidatievlekken: frequentie	textuur	stratificatie	kalk	inclusies	vocht	interpretatie laag	interpretatie boring	
B1	67072,7; 205614,8	699	H1	Aan1	g	0	38								GRBR				ZL			BS-broekjes					
			H2	A1	s	38	68					DOBR				ZL											
			H3	A2	g	68	84					GRBR				ZL										matig natte zandleembodem	
			H4	B/C	s	84	106					ZW?				organisch?			v								
			H5	C	s	106						BeigeBR				ZL			v								
B2	67101,2; 205726,8	717	H1	Aan1		0									BeigeBR											boring gestaakt op 17 cm -Mv steenslagpakket?	
B3	67059,3; 205691	727	H1	Aan1		0									BRGR					Z+puin			BS, grint				boring gestaakt op 46 cm -Mv puin?
B4	67059,3; 205613,2	740	H1	Aan1	s	0	5	5	735	ZW																schorslaag	
			H2	AAn2	g	5	22	17	718	W					Z											steriel, wit zand	
			H3	Aan3	g	22	56					BR en LIBR				lemig Z										boring gestaakt op Mv -56 puinig (baksteen(brok))	
B5	67072,7 205614,8	742	H1	Aan1		0	5	15	727	ZW																schorslaag verstoord profiel tot min. 106 Mv	
			H2	Aan2		5	56	51	676	BR en LIGR					Z+puin												
			H3	Aan3		56	106	50	626	BR en BL					Z+K												

5. Synthese

Aan de hand van de onderzoeksvragen kan een synthese gemaakt worden van de relatie tussen het projectgebied, het archeologische kader en de geplande bodemingreep.

Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

Voor de eeuwenlange periode vanaf het gebruik van/aanpassingen aan het landschap door de prehistorische mens tot de beschikbare cartografische bronnen zijn er slechts een beperkt aantal gegevens (schriftelijke bronnen) voorhanden. Op basis van het archivalisch onderzoek van Vervenne wordt er geen bewoning op het plangebied gesitueerd vanaf de late middeleeuwen. Cartografische bronnen waarop het mogelijk is het plangebied nauwkeurig te situeren, zijn beschikbaar vanaf het midden van de 18^e eeuw. Deze tonen een beboste zone of grasland met een kleine strook loofbomen.

Omstreeks 1905 wordt het terrein eigendom van Kamiel Barbier, die op en naast het terrein een houtzagerij opricht. Het terrein wordt later als stockageruimte gebruikt voor een bouwonderneming en als werkruimtes van een meubelfabriek. Sinds 1988 is er op het plangebied een tuincentrum gevestigd. Het terrein is momenteel grotendeels bebouwd en/of verhard.

Speelde het terrein een belangrijke rol in de ontwikkeling van Loppem?

Het terrein speelde geen noemenswaardige rol in de geschiedenis van Loppem. Het historische dorp bevindt zich meer naar het oosten.

Wat is de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed?

De impact van de geplande werken kan verduidelijkt worden met behulp van syntheseskaart (Plan 21). Hierop zijn de contouren van de geplande werkzaamheden uitgezet t.o.v. de maximale omvang van het huidige én het reeds gesloopte gebouwenbestand. Hierop is meteen duidelijk dat alle geplande werkzaamheden binnen ten minste gedeeltelijk geroerd terrein plaats zullen vinden.

->Als in geschreven of cartografische bronnen sprake is van één of meerdere sites wordt er een antwoord gezocht op volgende vragen:

-Wat zijn de karakteristieken van deze site(s)?

Niet van toepassing

-Wat is de bewaringstoestand van deze site(s)?

Niet van toepassing

-Hoe verhoudt deze site zich tot het landschap?

Geen noemenswaardige link met het landschap.

-Wat is de waarde van deze site(s)?

Niet van toepassing

->Als er geen site of sites op deze terreinen gekend zijn dan wordt een antwoord gezocht op volgende vragen:

-Is de bodemopbouw intact, gedeeltelijk of volledig verstoord?

Aan de hand van vijf controleboringen (B1 t.e.m. B5) is gebleken dat de originele bodemopbouw in de zones waar eerdere bouwvolumes stonden reeds grotendeels verstoord is. Slechts in één boring kon de originele bodemopbouw afgelezen worden.

-Wat betekent dit voor het archeologisch potentieel van het terrein?

Eventuele archeologische sporen die zich op een 'doorsnee' ondiep niveau bevinden, zijn hoogstwaarschijnlijk grotendeels verdwenen. Uit deze bureaustudie is eveneens gebleken dat er voor het plangebied een lage archeologische verwachting is. Bijgevolg is verder terreinonderzoek dan ook niet noodzakelijk of nuttig te noemen (zie verder)

Plan 21: syntheseplan met aanduiding van alle gekende verstoringen op het terrein, de boringen en tenslotte de nieuwbouvvolumes. Perceel 450N is volledig voorzien van een verharding (niet weergegeven).

6. Afweging noodzaak verder onderzoek

6.1 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het spreidingspatroon van archeologische vindplaatsen sterk afhankelijk is van de fysieke eisen die werden gesteld aan het landschap.

Voor pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Wat betreft het studiegebied zijn geen gradiëntzones gedetecteerd. Het studiegebied ligt in de drassige overstromingszone van de Rollewegbeek en de Kerkebeek. De in theorie 'ideale omstandigheden' bevinden zich minimum 1 km verder naar het oosten (tracé van de Steenbruggestraat, zie II.3). De uit oude publicaties gekende losse vondsten van lithische werktuigen situeren zich vermoedelijk eveneens op deze hogergelegen, zandige kam tussen de beekstelsels van de Kerkebeek en de Marsbeek.

Daarnaast zijn geen indicaties gevonden van de aanwezigheid van begraven paleobodems. Het potentieel op het aantreffen van in situ resten uit het paleo- en mesolithicum is daarom erg laag.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. Een van de belangrijkste criteria hiervoor was een goede ontwatering. De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestonden vermoedelijk uit natte gronden op lemig zand (Sep), matig natte zandleemgronden (SdP) of zeer sterk gleyige gronden op klei (EFp). Deze bodems zijn ongeschikt als akkerland, weinig geschikt als weiland (zie II.1). De ligging binnen een overstromingsgevoelige zone doet eveneens vermoeden dat binnen het projectgebied weinig kans is op het aantreffen van menselijke bewoning. Op de beschikbare cartografische bronnen, vanaf de 18^e eeuw, wordt er eveneens geen bewoning op het plangebied afgebeeld.

Vanaf het begin van de 20ste eeuw wordt het terrein in toenemende mate bebouwd. Het bureauonderzoek en het daarop aansluitende booronderzoek hebben aangetoond dat slechts een klein deel van de geplande bodemingrepen in ongeroerde grond zal plaatsvinden.

Samenvattend kan gesteld worden dat het plangebied een laag potentieel op kenniswinst biedt. Verder archeologisch onderzoek wordt dan ook niet geadviseerd.

6.2 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering

Niet van toepassing

7. Samenvatting

7.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

In opdracht van Prodecom nv is een archeologienota onder vorm van een bureauonderzoek opgemaakt. De bouwheer plant om op het plangebied een residentieel project te realiseren met onder meer 36 appartementen. Bij de realisatie van deze volumes zijn meerdere bodemingrepen gepland.

In deze studie zijn alle beschikbare landschappelijke, historische en archeologische bronnen geraadpleegd om een impactanalyse van de geplande bodemingrepen op het potentieel aanwezige archeologische erfgoed te kunnen maken.

Aan de hand van deze nota blijkt dat de landschappelijke ligging van het gebied niet gunstig is. De archeologische voorkennis van het gebied is schaars, wat doet vermoeden dat in de ruime omgeving een beperkte menselijke activiteit is geweest doorheen de geschiedenis. De studie van het historische kaartmateriaal bevestigt deze stelling aangezien op het projectgebied zeker tot in de 20ste eeuw geen bewoning aanwezig was.

Vanaf 1905 wordt er een houtzagerij ingericht, later een meubelfabriek. Het gebouwenbestand breidt stelselmatig uit. Op heden is een aanzienlijk deel van het plangebied bebouwd en/of verhard. Controleboringen bevestigen dat de ondergrond aanzienlijk geroerd is. Hieruit volgt dat slechts een verwaarloosbare fractie van de geplande bodemingrepen in ongeroerde grond zal plaatsvinden. In combinatie met de hierboven beargumenteerde lage archeologische verwachting, is het potentieel op kenniswinst dan ook zeer beperkt. Bijgevolg is verder terreinonderzoek dan ook niet noodzakelijk of nuttig te noemen.

7.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

In opdracht van Prodecom nv is een archeologienota opgemaakt voorafgaand de realisatie van een residentieel project in Loppem (Zedelgem).

Het terrein heeft een landschappelijk ongunstige ligging. In historische bronnen en op historische kaarten is geen bewoning gekend tot de 20ste eeuw. Het projectgebied is momenteel grotendeels bebouwd en verhard. Enkele boringen hebben aangetoond dat de bodem op het terrein al grotendeels geroerd is. Hieruit volgt dat verder onderzoek geen extra informatie meer zal opleveren. Er worden aldus geen verdere stappen in het archeologisch traject geadviseerd.

8. Bibliografie

s.n., (2016a): Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch onderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren. Uitgegeven door de Vlaamse Overheid.

s.n. (2016b): Voorbeeld Archeologienota: Aanleg van een parking in de Henri Moensstraat, gelegen achter de kerk te Herdersem (Aalst). Uitgegeven door het Agentschap Onroerend Erfgoed

Ampe C. e.a. (1995): Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. *Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks nr. 4*

Bonduel, L. (1983): *Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aartrijke van toen. Een verzameling foto's en prentbriefkaarten aangevuld met beknopte historische gegevens*: Brugge

Crois, R. (1963): De oudste sporen van menselijk leven te Sint-Michiels, In: *Brugs Ommeland 1963* (3)

Dhondt A., Vervenne A. (1974), *Geschiedenis van Loppem*, Loppem

Vervenne A. (1976), *Oude hoeven, herbergen en molens en hun bewoners te Loppem*: Loppem

Van Ranst, E. en Sys, C. (2000): *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20 000)*

S.n. (2001): Informatiebrochure AGIV met betrekking tot "van nature overstroombare gebieden",

https://download.agiv.be/Producten/GetDocument?id=133&title=Informatie_NOG_pdf&x=Informatie_NOG_pdf (geraadpleegd op 26/11/2016)

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Loppem, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126243> (geraadpleegd op 23/11/2016).